

Verzameldocument vragen en antwoorden

Voor onderhandelaars FVD, VVD, CDA

Versie 1 mei 2019

Leeswijzer

In het kader van de informatiefase voor de vorming van een nieuwe coalitie hebben de partijen FvD, VVD en CDA een aantal vragen gesteld aan de provinciesecretaris ter voeding van de inhoudelijke verkenning. In dit verzameldocument zijn alle antwoorden opgenomen.

De thematische indeling en volgorde van beantwoording is conform die in de lijst met gestelde vragen. Antwoorden op vragen die gedurende het proces zijn gesteld, zijn telkens achteraan de bijpassende thema's gevoegd.

Bij enkele thema's is een korte introducerende paragraaf opgenomen als dat naar mening van de stellers hielp om het antwoord in de maatschappelijk context te bezien.

Daar waar de vraag zonder verdere duiding van de vragenstellers niet, of niet op deze termijn, viel te beantwoorden, is op hoofdlijnen geantwoord. Dat is dan ook zo benoemd bij de beantwoording.

Inhoud

Leeswijzer	2
1. Wonen	5
1.1 Opgaven, realisatie, versnellingsmogelijkheden	5
1.2 Plancapaciteit woningbouw	6
1.3 Huisvesting statushouders en arbeidsmigranten en rol PZH	7
1.4 Ruimtelijk kader woningbouw	9
2. Mobiliteit	11
2.0 Context waarbinnen de vragen beantwoord zijn	11
2.2 Luchtvaart: rol, bevoegdheden en keuzes	14
2.3 Verbeteren OV en ketenmobiliteit	16
2.4 Verhouding MRDH en PZH	18
3. Economie	20
3.0 Context waarbinnen de vragen beantwoord zijn	20
3.1 Bedrijventerreinen en detailhandelslocaties	20
3.2 Regionale Economie	23
3.3 Havenvisie en Haven Rotterdam	24
4. Bestuur, organisatie, belastingen	25
4.1 Meerjarenoverzicht begroting en vrije ruimte	25
4.2 Herindelingen en samenvoegingstrajecten gemeenten	28
4.3 Uitvoeringskracht	28
4.4 Personeel	31
4.5 Organisatie en ICT	33
4.6 Subsidies	35
4.7 Ambulances	36
4.8 Opcen Motorrijtuigenbelasting	36
5. Natuur, milieu, recreatie, cultuur	38
5.1 Natuur- en recreatiegebieden	38
5.2 Natuur- en recreatieopgave	40
5.3 Rol en taak VTH en Omgevingsdiensten	42
5.4 Middelen VTH	43
5.5 Erfgoed en Cultuur	44
6. Energie	47
6.0 Context waarbinnen de vragen beantwoord zijn	47
6.1 Revolverende energiefondsen	47
6.2 Windmolenlocaties	50
6.3 Windopgave	53

6.4 Regionale Energiestrategieën.....	53
6.5 Locaties zonneenergie.....	55
6.6 Andere initiatieven energietransitie.....	57
6.7 Delegatie bevoegdheden windmolenlocaties	62
6.8 Energiiq	63
Bijlage Ontwikkeling begroting en jaarlijkse bijstellingen per taakveld (vraag 4.1).....	65
Bijlage Overzicht subsidiestromen (vraag 4.6).....	72

1. Wonen

1.1 Opgaven, realisatie, versnellingsmogelijkheden

Vraag: zijn de opgaven en de realisatie voor de komende bestuursperiode en de inschatting van de mogelijkheden om te versnellen?

Vraag A: Wat zijn de opgaven voor de komende bestuursperiode?

Antwoord

Steden zijn ontmoetingsplaatsen, emancipatieladders en broedplaatsen van ideeën en innovatie. De meeste bedrijven zitten in steden omdat ze daar productiever zijn. De stad is dan ook sterk in trek en vraagt in de komende decennia om een forse woningbouwimpuls. Die verstedelijking moet samengaan met het klimaatbestendig maken van de stad. Binnenstedelijk bouwen sluit aan op de woningvraag en op de mobiliteits- en investeringscapaciteit. Bovendien draagt de concentratie van wonen, werken en andere voorzieningen bij aan sterke steden en een sterke economie. Tegelijkertijd is er sprake van een ongelijke groei waarbij de landelijke gebieden, voorsteden en voormalige groeikernen achterblijven. Vanuit landelijke gebieden komen initiatieven voor gebiedsontwikkeling, inclusief woningbouw. Het dilemma voor de provincie is doorgaande inzet op binnenstedelijk bouwen of ook ruimte geven aan landelijke gebieden, waar woningbouw investeringen in extra voorzieningen en bereikbaarheid vereist.

De opgave voor Zuid-Holland is te komen tot een duurzame meerkernige metropool en gemeenschappen. Inzet op:

- versnelde binnenstedelijke bouwopgave;
- het klimaat- en energie neutraal maken van de bestaande woningvoorraad;
- versterken vitaliteit kleine kernen;
- faciliteren van smart city ontwikkeling;
- ontwikkeling groen en water in de stad;
- binnenstedelijke bereikbaarheid.

De provincie heeft de ambitie om alle woningen in Zuid-Holland in 2035 CO²-neutraal en vóór 2050 klimaatrobuust ingericht en ingepast te laten zijn. Nieuwe woningen dragen bij aan een aantrekkelijke woon- en leefomgeving in Zuid-Holland. Nieuwe woningen zijn energieneutraal of leveren energie en zijn toegerust op de gevolgen van klimaatverandering (heftige regenbuien, perioden van droogte en hittestress) en bodemdaling. Gemeenten maken in samenspraak met de provincie regionale woonvisies en regionale woningbouwprogramma's waarin bovengenoemde doelstellingen zijn uitgewerkt.”

Vraag B: Wat is de beoogde realisatie voor de komende bestuursperiode?

Antwoord

De provincie voorziet op regionaal niveau, samen met gemeenten, marktpartijen en woningbouwcorporaties, in voldoende en passende woningen voor de verschillende doelgroepen, waaronder de doelgroepen van het huurbeleid. Hierbij gaat de voorkeur uit naar nieuwe woningbouw binnen bestaand stads- en dorpsgebied en georiënteerd

op hoogwaardig openbaar vervoer. De provincie is terughoudend over het toevoegen van nieuwe woningbouwlocaties buiten bestaand stads- en dorpsgebied en vraagt om de bodemdalingsgevoeligheid van een gebied expliciet mee te wegen.

Om minimaal in de 'eigen behoefte' te kunnen voorzien, is volgens de meest recente raming (woningbehoefteraming 2019) een groei van de woningvoorraad van ten minste 67.030 woningen gewenst in de komende bestuursperiode (2019 tot en met 2022).

Vraag C: Wat is de inschatting van de mogelijkheden om te versnellen?

Antwoord

Er is voldoende plancapaciteit (zie antwoord op de volgende vraag), maar wij zien dat de bouw van woningen achterblijft. De voornaamste redenen hiervoor zijn de kosten van projecten en de capaciteit van gemeenten, ontwikkelaars en bouwers.¹ Wij zien de volgende mogelijkheden om te versnellen:

- De inzet van een Vliegende Brigade. Zo helpt de provincie gemeenten door snel en gericht menskracht te leveren voor concrete knelpunten rondom woningbouw.
- het vergroten van de mogelijkheden rondom de realisatie van tijdelijke wooneenheden (flexwonen)
- de huidige personele inzet nog meer richten op meepoetsen in plaats van toetsen op binnenstedelijke locaties.
- bestaande provinciale programma's vallen mogelijk (nog) meer te richten op medefinanciering van binnenstedelijke ontwikkeling.
- extra middelen voor 'locatiedeals' reserveren: voorinvesteringen voor binnenstedelijke locatieontwikkeling, gericht op sanering, verplaatsing van bedrijven, en onrendabele plandelen
- de transformatie van binnenstedelijke bedrijventerreinen makkelijker maken.
- woningmarktregio's meer ruimte bieden om plannen te ontwikkelen. Daartoe willen we een overprogrammering van 130% toestaan. Dit voorstel is naar verwachting in mei klaar voor besluitvorming door GS.

1.2 Plancapaciteit woningbouw

Vraag: Wat is de huidige harde (vergunde) en zachte plancapaciteit in woningbouw in Zuid-Holland?

Antwoord

Onderstaande tabel geeft inzicht in de netto (bouwplannen minus sloopplannen) harde en zachte plancapaciteit in Zuid-Holland op basis van de bij de provincie bekende woningbouwprogramma's. De harde plancapaciteit betreft vastgestelde bestemmingsplannen zonder wijzigingsbevoegdheid (zie tabel 2).

¹ https://www.zuid-holland.nl/publish/pages/14759/katalyseren_woningbouw_zuid-holland-aanbevelingen_voor_de_provincie_zuid-holland_fakton.pdf

Netto plancapaciteit Zuid-Holland (aantal woningen):

	2017 t/m 2024	2025 t/m 2029
Hard	72.147	10.140
Zacht	57.150	36.376
Onbekend	29.073	26.300
<i>Totaal</i>	<i>158.370</i>	<i>72.816</i>

Onderverdeling	Planologische status bestemmingsplan
Hard	1A Onherroepelijk 1B Onherroepelijk, uitwerkingsplicht 2A Vastgesteld 2B Vastgesteld, uitwerkingsplicht
Zacht	1C Onherroepelijk, wijzigingsbevoegdheid 2C Vastgesteld, wijzigingsbevoegdheid 3 In voorbereiding 4A Visie 4B Optie
Onbekend	Onbekend of niet ingevuld

1.3 Huisvesting statushouders en arbeidsmigranten en rol PZH

Vraag: Wat is de huidige opgave voor huisvesting van statushouders en arbeidsmigranten (uitgesplitst per gemeente) en wat is daarbij de rol van de provincie?

Vraag A: Wat is de huidige opgave voor huisvesting van statushouders en wat is daarbij de rol van de provincie?

Antwoord op vraag A

De opgave is om statushouders, ook wel vergunninghouders genoemd, te huisvesten. Vergunninghouders zijn mensen die na een asielprocedure een verblijfsvergunning voor Nederland hebben gekregen. Gemeenten hebben de wettelijke verplichting om in de eerste huisvesting van deze mensen te voorzien. Onze rol in dit proces is die van toezichthouder. Dit houdt in dat wij, als hogere bestuurslaag, controleren of de gemeenten hun wettelijk taak naar behoren uitvoeren. Als een gemeente in gebreke blijft, is de provincie wettelijk gehouden om op te treden. Dit kan er uiteindelijk toe leiden dat de provincie deze wettelijke gemeentelijk taak op kosten van de gemeente uit gaat voeren. De opgave voor aantal te huisvesten statushouders per gemeente, wordt door het rijk per halfjaar bepaald (zie tabel: NB: voor 2019 is de taakstelling voor beide halfjaren identiek).

Aantal te huisvesten statushouder per gemeente (Rijkstaakstelling voor 2019)

	1 ^e helft	2 helft
Alblasserdam	7	7
Albrandswaard	9	9
Alphen a/d Rijn	38	38
Barendrecht	17	17
Bodegraven-Reeuwijk	12	12
Brielle	6	6
Capelle a/d IJssel	23	23
Delft	35	35
Dordrecht	41	41
Goeree-Overflakkee	17	17
Gorinchem	13	13
Gouda	25	25
Gravenhage 's-	181	181
Hardinxveld-Giessendam	7	7
Hellevoetsluis	14	14
Hendrik-Ido-Ambacht	11	11
Hillegom	8	8
Hoeksche Waard	30	30
Kaag en Braassem	10	10
Katwijk	23	23
Krimpen a/d IJssel	10	10
Krimpenerwaard	19	19
Lansingerland	21	21
Leiden	43	43
Leiderdorp	10	10
Leidschendam-Voorburg	26	26
Lisse	8	8

	1 ^e helft	2 helft
Maassluis	12	12
Midden-Delfland	7	7
Molenlanden	15	15
Nieuwkoop	10	10
Nissewaard	29	29
Noordwijk	15	15
Oegstgeest	9	9
Papendrecht	11	11
Pijnacker-Nootdorp	19	19
Ridderkerk	16	16
Rijswijk	18	18
Rotterdam	217	217
Schiedam	27	27
Sliedrecht	9	9
Teylingen	13	13
Vlaardingen	25	25
Voorschoten	9	9
Waddinxveen	10	10
Wassenaar	9	9
Westland	37	37
Westvoorne	5	5
Zoetermeer	43	43
Zoeterwoude	3	3
Zuidplas	15	15
Zwijndrecht	16	16
Totaal Zuid-Holland	1263	1263

Vraag B: Wat is de huidige opgave voor huisvesting arbeidsmigranten en wat is daarbij de rol van de provincie?

Antwoord op vraag B

De open Nederlandse economie heeft arbeidsmigranten nodig. Arbeidsmigranten vragen om flexibele huisvestingsvormen, vaak voor korte duur. Het Nederlandse huisvestingsaanbod is daar onvoldoende op ingericht. Door de toename van het aantal arbeidsmigranten is er in Nederland een kwantitatief en kwalitatief tekort ontstaan aan huisvesting die aansluit bij de behoefte en het budget van de arbeidsmigrant. Door dit huisvestingstekort wordt een deel van de arbeidsmigranten gehuisvest in panden waar sprake is van strijdigheid met het bestemmingsplan of andere (bouw)regelgeving. Dit speelt in zowel grote steden als plattelandsgemeenten. Het leidt tot overbewoning en daarmee samenhangende overlast.

Vanuit onze rol op het terrein van wonen en de regionale economie wil de Provincie Zuid-Holland de polarisatie op de woningmarkt rondom arbeidsmigranten voorkomen. Op dit moment wordt nog niet overal op bestuurlijk niveau de urgentie gevoeld bij dit

vraagstuk. De huisvesting van arbeidsmigranten komt hierdoor onvoldoende tot stand of leidt tot excessen en onvrede bij zowel burgers als arbeidsmigranten voedt.

Samen met het ministerie van BZK en andere partijen werkt de provincie aan een regionaal programma arbeidsmigranten. Dit programma van anderhalf/twee jaar wordt mede mogelijk gemaakt door een eenmalig budget van € 400.000 van het dat door de minister van BZK is toegezegd.

Het programma heeft tot doel om het beter in beeld brengen van de behoefte aan arbeidsmigranten, de te maken ruimtelijke keuzes t.a.v. huisvesting en het realiseren van nieuwe woonoplossingen. Gekoppeld aan deze verkenning van oplossingen organiseert de Provincie een bestuurlijk proces. Dit bestuurlijk proces is gericht op het mogelijk maken van een integrale aanpak, waarbij de problematiek vanuit verschillende sectoren en de keten benaderd wordt.

Schatting van de behoefte aan logiesplekken arbeidsmigranten 2017²:

Regio	minimum	maximum
Alblasserwaard Vijfheerenlanden	900	1.050
Drechtsteden	3.400	4.100
Goeree	650	750
Haaglanden	20.250	24.550
Hoeksche Waard	250	300
Holland Rijnland	6.500	7.850
Midden Holland	2.450	2.850
regio Rotterdam	14.850	18.300
totaal Zuid-Holland	49.350	59.850

1.4 Ruimtelijk kader woningbouw

Vraag: Wat is het huidige door Provinciale Staten vastgestelde ruimtelijke kader voor woningbouw waaraan gemeenten moeten voldoen en waaraan door de provincie wordt getoetst?

Antwoord

Het provinciaal omgevingsbeleid is het huidige door Provinciale Staten vastgestelde ruimtelijke kader voor woningbouw. Belangrijk onderdeel hiervan is de Rijksladder³ voor duurzame verstedelijking, waaraan woningbouwplannen getoetst worden. Het doel van de Ladder is zorgvuldig en duurzaam ruimtegebruik, met oog voor de toekomstige ruimtebehoefte en ontwikkelingen in de omgeving. De Rijksladder stelt dat:

- de behoefte van een woningbouwplan moet worden onderbouwd. Voor deze behoefteonderbouwing vraagt de provincie aan de acht woningmarktregio's⁴ om

² Provincie Zuid-Holland; bewerking gegevens Huisvesting arbeidsmigranten Zuid-Holland – Tympan. Februari 2017.

³ <https://www.infomil.nl/onderwerpen/ruimte/gebiedsontwikkeling/ladder-duurzame/>

⁴ Holland-Rijnland, Haaglanden, Rotterdamse regio, Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee, Midden-Holland, Alblasserwaard en Drechtsteden.

regionaal afgestemde woningbouwprogramma's op te stellen, die dienen als onderbouwing.

- woningbouwplan in principe binnen bestaand stads- en dorpsgebied (BSD) wordt gerealiseerd.
- Indien een gemeente een plan buiten BSD wil realiseren, dan dient te worden onderbouwd waarom het plan niet binnen BSD kan worden gerealiseerd. De beoordeling van de urgentie en behoefte is altijd maatwerk.
- woningbouwlocaties groter dan drie hectare en gelegen buiten BSB moeten vooraf zijn opgenomen in het Programma ruimte.

Daarnaast zijn in het provinciale omgevingsbeleid voorwaarden opgenomen vanuit andere doelen, zoals natuur, erfgoed, greenports, externe veiligheid en ruimtelijke kwaliteit, die effect kunnen hebben op de mogelijkheid van woningbouw op een specifieke plek

2. Mobiliteit

2.0 Context waarbinnen de vragen beantwoord zijn

Economische groei, een groeiende bevolking en een trek naar de stad zorgen voor toenemende drukte op de bestaande infrastructuur, zowel wat betreft goederenvervoer als woon-werk verplaatsingen. Binnensteden worden moeilijk bereikbaar. De huidige infrastructuur moet ontlast worden door het openbaar vervoer te versterken (inzet op een schaaflsprong), meer gebruik van fiets en stimulering van vervoer over water. O.a. inzet op:

- doorontwikkeling hoogwaardig OV (R-net);
- verbeteren en effectiever benutten van bestaande infrastructuur;
- meer vervoer over water en met de fiets.

2.1 Top 10-mobiliteitsprojecten

Vraag: Wat zijn de grote (provinciale en Rijks) projecten (top 10) die de komende bestuursperiode op ons afkomen, zowel OV als infra, waar we als provincie een rol in hebben?

Antwoord

Lopende en geplande infrastructuurprojecten zijn opgenomen in het Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur (te vinden via <https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/verkeer-vervoer/programma-zuid/>). Als we de projecten waarvoor uitvoeringsbesluiten zijn genomen buiten beschouwing laten, zijn dit de grote projecten die op ons af komen:

NB: Zoals uit de toelichting blijkt, zijn deze projecten voor wat betreft de investeringsbesluiten ten dele opgenomen in het Kaderbesluit Infra 2020. Dat kaderbesluit moet voor het zomerreces door PS worden vastgesteld. Deels betreft het ongedekte ambities, waarover dus nog investeringsbesluiten zullen moeten volgen. Indien dit als een extra investeringskrediet beschikbaar komt leidt dit tot een extra lening, verhoging van de kapitaallasten en verlaging van het begrotingssaldo.

Naam project	Korte omschrijving inhoud	Provinciale rol/belang
1. Gebiedsprogramma Mobiliteit en Verstedelijking Rotterdam – Den Haag MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) <ul style="list-style-type: none">• Central Innovation District-Binckhorst (CID);• MIRT verkenning Oeververbinding Rotterdam inclusief Algeracorridor;• Werkplaats Metropolitaan OV en	De provincie werkt samen met de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en de gemeenten Den Haag en Rotterdam aan de versterking van het stedelijk netwerk in de Zuidelijke Randstad. Het gebiedsprogramma MoVe omvat diverse projecten die moeten bijdragen aan de ontwikkeling van het gebied. De belangrijkste zijn de ontwikkeling van de Binckhorst en de derde oeververbinding Rotterdam.	De provincie heeft diverse belangen bij het gebiedsprogramma. De verstedelijkingsopgave is groot en een samenhangende aanpak is van groot belang voor de provincie. De provincie is daarom medeopdrachtgever voor diverse onderdelen en heeft in het Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur (PZI) een financiële investeringsbijdrage van € 42,8 miljoen gereserveerd (na Kaderbesluit 2020) in de paragraaf wegen van het PZI voor de uitvoering van het gebiedsprogramma. Voor het

<p>verstedelijking;</p> <ul style="list-style-type: none"> Gebiedsuitwerkingen bereikbaarheid Westland (logistiek), Zoetermeer en Voorne-Putten/Haven 		<p>OV-deel is dit nog niet het geval, het is mogelijk om € 4,6 miljoen van de gereserveerde bijdrage van € 20 miljoen aan realisatie van Light rail regio Rotterdam - Den Haag o.a. Hoekse Lijn te benutten (de afgesproken bijdrage daaraan is € 15,4 miljoen). Het gereserveerde budget voor wegen is onvoldoende om de ambities te kunnen dekken. Voor alle MIRT-wegenprojecten samen (inclusief A12 Gouda - de Meern is aanvullende circa € 50 miljoen nodig). Voor de OV-projecten is dit circa € 16 miljoen)</p>
<p>2. MIRT Verkenningen:</p> <ul style="list-style-type: none"> A15 Papendrecht – Gorinchem; A12 Gouda – De Meern; A4 Burgerveen – N14; 	<p>Om de doorstroming op het Hoofdwegennet te verbeteren heeft het Rijk geld beschikbaar gesteld voor de verbetering van de A15, A12 en de A4. Op dit moment wordt verkend hoe deze wegen verbeterd kunnen worden.</p>	<p>De provincie heeft belang bij een goede doorstroming van het Hoofdwegennet. Daarnaast draagt de provincie financieel bij aan het verbeteren van de doorstroming van de A15 via korte termijn maatregelen (€ 2,6 miljoen afgesproken gereserveerd in reserve) en aanpassing van infrastructuur (€ 28 miljoen afgesproken en gereserveerd in PZI). Voor de A12 Gouda – de Meern zijn nog geen nadere afspraken maar is samen met De Gouwe en de A12 Corridor wel al een reserving in het PZI opgenomen van € 30 miljoen (ieder circa 1/3). Dit is onvoldoende om de ambities te kunnen dekken (zie hierboven).</p>
<p>3. Spoorcorridor Leiden – Utrecht</p>	<p>Er liggen kansen om de verbinding tussen Leiden en Utrecht per spoor te verbeteren. De provincies Zuid-Holland en Utrecht, het Ministerie van IenW, ProRail, NS, regio Holland Rijnland en alle gemeenten langs de lijn werken gezamenlijk aan een verbetering van de spoorcorridor Leiden – Utrecht.</p>	<p>De provincie voert het project uit en levert een financiële bijdrage aan de ontwikkeling van de spoorcorridor. Het project wordt grotendeels gefinancierd door het Rijk.</p>
<p>4. Concessies Personenvervoer over Water en Zuid-Holland Noord</p>	<p>De OV-concessies voor het Personenvervoer over Water en Zuid-Holland Noord lopen de komende jaren af. Dit biedt kansen voor vernieuwing van het OV in deze gedeelten van Zuid-Holland.</p>	<p>De provincie is verantwoordelijk voor de aanbesteding en aansturing van het regionaal openbaar vervoer.</p>

5. Toekomstagenda Snelfietsroutes	De fiets neemt een steeds belangrijker positie in, in het bereikbaar houden van de provincie. Daarom heeft de provincie een toekomstagenda Snelfietsroutes vastgesteld. De uitwerking hiervan zal de komende jaren plaats vinden.	De provincie heeft in het verleden financieel bijgedragen aan de ontwikkeling van fietsroutes. Het ontwikkelen van snelfietsroutes is van belang voor de bereikbaarheid van Zuid-Holland. Voor een beperkt aantal (delen van) routes is budget beschikbaar in de paragraaf fiets van het PZI. Voor het gros is echter geen dekking aanwezig. Aanvullende dekking van circa € 60 miljoen nodig.
6. Bereikbaarheid Haarlemmermeer – Bollenstreek (Duinpolderweg)	In het grensgebied tussen Noord-Holland en Zuid-Holland is sprake van een verouderde verkeersstructuur met voornamelijk noord-zuid gerichte verbindingen. Inmiddels wordt daarom gewerkt aan <ul style="list-style-type: none"> • het aanleggen van een noordelijke verbinding tussen de N206 en de A4 (Duinpolderweg) • de aanleg van een HOV corridor tussen Noordwijk en Schiphol • treffen van kleine maatregelen in het middengebied 	De provincies Noord- en Zuid-Holland treden op als bevoegd gezag. De provincie heeft onder andere een economisch en leefbaarheidsbelang bij het verbeteren van de bereikbaarheid van dit gedeelte van Zuid-Holland. In het PZI is op basis van de voorkeursvariant een budget opgenomen van € 48,6 miljoen.
7. Afstemming totaal onderhoudsprogramma Rijk en provincie (o.a. van Brienoordburg, Heinoordtunnel)	De komende jaren zal veel groot onderhoud plaatsvinden aan het Hoofdwegennet (waaronder ook bruggen en tunnels). De provincie, Rijkswaterstaat en de gemeentelijke wegbeheerders werken samen om tot een goede afstemming te komen.	Het bereikbaar houden van de provincie is van groot belang. De samenwerking biedt daarnaast kansen om werkmetsamenwerking te maken. Daarom is goede afstemming van belang.
8. Programmatische aanpak Gouwe	De Programmatische aanpak Gouwe heeft tot doel om bereikbaarheids- en leefbaarheidsknelpunten in het gebied rond de Gouwe op te lossen en de economie (waaronder de Greenport Boskoop) te versterken.	De provincie is opdrachtgever voor de programmatische aanpak en daarnaast één van de partijen die uiteindelijk zorg zal moeten dragen voor de financiering van de programmatische aanpak. Er is beperkt budget beschikbaar in het PZI, bestaand uit de eerder gemelde derde deel van de € 30 miljoen voor A12 Gouda – de Meern, Gouwe en A12 corridor en € 20,6 miljoen voor Optimalisatie Gouwe. Aanvullende dekking nodig voor de vaarweg van circa € 70 miljoen en voor wegen circa € 110 miljoen.
9. Invoering vrachtwagenheffing	Het Rijk heeft aangekondigd een vrachtwagenheffing te	De aangekondigde vrachtwagenheffing zou

	introduceren. Met de heffing gaat binnen- en buitenlands vrachtverkeer voor het gebruik van de weg betalen. De inkomsten uit de heffing worden in overleg met de vervoerssector gebruikt voor een verlaging van de motorrijtuigenbelasting op vrachtauto's en voor innovatie en verduurzaming van het vrachtvervoer.	kunnen resulteren in een hogere druk op ons provinciale netwerk rondom wegen waarop wordt geheven. Daarom werkt de provincie nauw samen om de effecten zo goed mogelijk op te vangen.
10. Railterminal Bleiswijk	HollandRailTerminal heeft het initiatief genomen voor de realisatie van een nieuwe terminal bij Bleiswijk. Deze terminal dient als overslagpunt voor goederen die via de A12 naar Duitsland en verder vervoerd kunnen worden.	De provincie heeft belang bij het verder ontwikkelen van het goederenvervoer per spoor (mede ter ontlasting van het Hoofdwegennet). Daarom participeert de provincie actief en wordt bekeken of er een financiële bijdrage aan de terminal geleverd kan worden. Nog geen financiële reservering opgenomen in het PZI, aanvullende dekking van circa € 10 miljoen nodig.

2.2 Luchtvaart: rol, bevoegdheden en keuzes

Vraag: Wat is de provinciale rol en bevoegdheid ten aanzien van luchtvaart en welke keuzes komen naar verwachting deze bestuursperiode op ons als provincie af?

Antwoord

Provinciale rol en bevoegdheid

Luchtvaart is voor de provincie onder te verdelen in de volgende elementen:

- Waar de provincie bevoegd gezag voor is;
- Waar de provincie belanghebbende is.

De provincie als bevoegd gezag

De provincie is bevoegd gezag voor kleine luchthavens die doorgaans alleen gebruikt worden voor kleine (commerciële en recreatieve) luchtvaart. Het gaat bijvoorbeeld over recreatieve luchtvaart en helikopterlandingsplaatsen. Concreet houdt dit in dat de provincie regels stelt voor deze terreinen (zowel qua inrichting als qua geluid) en handhaaft indien in strijd met deze regels wordt gehandeld. Daartoe stelt de provincie luchthavenbesluiten (voor de grotere luchthavens met meer hinder) en –regelingen (voor de kleinere luchthavens met beperkte hinder) vast. De provincie is hiernaast bevoegd gezag voor incidenteel landen en opstijgen door de kleine luchtvaart buiten een luchthaven. Daarvoor kan de provincie ontheffingen voor tijdelijk en uitzonderlijk gebruik afgeven.

In Zuid-Holland wordt ruimte geboden aan diverse vormen van kleine en recreatieve luchtvaart. De provincie ondersteunt dit, maar hecht tegelijkertijd waarde aan een

goede inpassing in de directe omgeving. Daarom wordt terughoudend omgegaan met nieuwe locaties voor commerciële en bedrijfsgebonden luchtvaart (helikopterhavens, onbemande luchtvaartuigen en gemotoriseerde recreatieve luchtvaart).

Als leidend uitgangspunt voor de uitvoering van provinciaal beleid wordt gezocht naar een balans tussen de maatschappelijke dan wel individuele belangen aan de ene kant en het belang van bescherming van natuurbeschermingsgebieden en de kwaliteit van de leefomgeving aan de andere kant.

De provincie als belanghebbende

De provincie is verder belanghebbende in de volgende dossiers:

- Rotterdam The Hague Airport
- Schiphol
- Participatietraject Luchtvaartnota en luchtruimherziening (incidenteel dossier, de andere dossiers zijn structureel)

Rotterdam The Hague Airport en Schiphol zijn luchthavens waarvoor het bevoegd gezag bij het Rijk ligt. Hetzelfde geldt voor het traject rond de herziening van het luchtruim en de Luchtvaartnota.

Antwoord: Welke keuzes komen op ons af?

De luchtvaart is belangrijk voor Zuid-Holland en cruciaal voor de werkgelegenheid en concurrentiepositie. Er is sprake van een flinke groei van de luchtvaart zowel in aantal passagiers als vrachtvervoer. En de verwachting is dat de groei blijft doorzetten. Dat leidt onder ander tot toename van geluidsoverlast en een toenemende druk op de beschikbare ruimte. Daarnaast staat de sector voor de uitdaging te verduurzamen en invulling te geven aan de afspraken uit het klimaatakkoord van Parijs.

De belangrijkste keuzes zijn:

- 1) het participatietraject van het rijk over de toekomst van luchtvaart (Luchtvaartnota en luchtruimherziening)
- 2) de besluitvorming rond de groei van Rotterdam The Hague Airport en
- 3) een besluit over de ontwikkeling van Schiphol.

1) Participatietraject Luchtvaartnota en luchtruimherziening

Het Rijk is een participatietraject gestart om te komen tot een Luchtvaartnota en een luchtruimherziening. De provincie is als belanghebbende bij deze trajecten betrokken. Leidend uitgangspunt bij de uitvoering van provinciaal beleid is tot nu toe geweest om de balans te vinden tussen economische, maatschappelijk en individuele belangen, bescherming van natuurbeschermingsgebieden en kwaliteit van de leefomgeving. De provincie onderschrijft daarmee het belang van de participatie bij de totstandkoming van de Luchtvaartnota (traject speelt in 2019) en luchtruimherziening (traject speelt in 2019-2023). De provincie heeft tot nu toe aangegeven in gesprek te willen blijven met de belanghebbenden bij luchtvaart.

2) Rotterdam The Hague Airport (RTHA)

Voor Rotterdam The Hague Airport wordt een nieuw luchthavenbesluit voorbereid. De luchthaven heeft een groeiwens; de huidige geluidsruimte is vrijwel geheel benut. De BRR heeft aangegeven op dit moment geen politiek/

maatschappelijk draagvlak voor het vergroten van de geluidsruimte te zien. In de komende bestuursperiode zal de provincie (opnieuw) een standpunt in moeten nemen over de ontwikkeling van Rotterdam The Hague Airport. De provincie adviseert de minister via de Bestuurlijke regiegroep RTHA (BRR). Hierin werkt de provincie samen met de gemeenten Rotterdam, Schiedam en Lansingerland. Het Rijk heeft, in de persoon van de minister van Infrastructuur en Waterstaat, laten weten dat zij hecht aan regionaal draagvlak voor een nieuw te nemen luchthavenbesluit voor RTHA. De BRR heeft hier een belangrijke positie in.

3) Schiphol

Het Rijk is het bevoegd gezag voor Schiphol en de minister en Tweede Kamer besluiten over de ontwikkeling van Schiphol. In de periode tussen 2008 en 2018 heeft de provincie in de Omgevingsraad Schiphol meegewerkt aan de advisering van de minister over de toekomst van Schiphol. Nu dit proces in januari 2019 is afgerond, en de minister naar verwachting in 2019 een besluit zal nemen over de ontwikkeling van Schiphol voor de komende jaren (in ieder geval t/m 2023), lijkt de rol en invloed van de regionale en lokale overheden (waaronder de provincie) de komende jaren te veranderen.

2.3 Verbeteren OV en ketenmobiliteit

Vraag: Wat zijn de mogelijke investeringen en bijdrage aan exploitatie om het OV verder te verbeteren en ketenmobiliteit te bevorderen?

Antwoord:

OV-exploitatie

In een maatschappij waar ruimte schaarser wordt en de bereikbaarheidsopgave groter neemt het belang - en gebruik - van openbaar vervoer toe. Congestie op wegen neemt tegelijkertijd ook toe en er dreigt een capaciteitstekort. Er zijn mogelijkheden om zulke congestieproblemen aan te pakken door een slimme inzet van het OV. Voorbeelden hiervan zijn:

- meer busbanen en busstroken;
- het mogelijk maken van het rijden van bussen op vluchtstroken;
- slimme verkeersregelinstallaties &
- het verhogen van de frequentie van OV op drukke tijdstippen (dit kan bij vervoerders worden ingekocht).

Als provincie sturen wij op de kwaliteit van het OV middels het verlenen van OV-concessies. Concessiebudgetten kunnen maximaal 10% worden opgeplust ten opzichte van de totale opdrachtwaarde gedurende de gehele looptijd van concessies. Dit kan onder meer worden besteed aan: hogere frequenties, een hogere kwaliteit, meer service & meer ketenvoorzieningen. Wetgeving m.b.t. aanbestedingen schrijft voor dat concessies niet met meer dan 10% kunnen worden opgeplust.

Op dit moment is een onderzoek gaande naar doorstromingsproblematiek. Naar aanleiding van de uitkomsten hiervan kan worden bepaald welke concrete

investeringen waar nodig zijn. Daarnaast wordt nu gewerkt aan een verbeterplan voor de Merwedelingelijn (onze spoorlijn tussen Dordrecht, Gorinchem en Geldermalsen). De lijn is zeer succesvol maar als gevolg daarvan zeer druk in de ochtendspits. Onderdeel van het plan is ook het doortrekken van de lijn in de richting van Rotterdam. Hierbij wordt onder meer gekeken naar capaciteitsvergroting, meer dubbelspoor en hogere frequenties.

Een schatting van de investeringen voor het verbeteren van het OV zijn:

- Exploitatie OV R-net, structureel tekort voor gewenste doorgroei: € 2 miljoen structureel per jaar.
- MIRT projecten optimalisatie openbaar vervoernetwerk: investering van eenmalig € 20 miljoen.
- Doorstroming OV over de weg o.a. benutting weginfra en haltes: eenmalig investering van € 50 miljoen.
- Capaciteitsverruiming (regionaal) spoor (o.a. Merwedelingelijn): eenmalig investering van € 100 miljoen.

Bovenstaande punten zijn opgenomen in het Kaderbesluit Infra 2020 dat voor het zomerreces door PS moet worden vastgesteld. De bovengenoemde bedragen zijn daarbinnen ongedekte ambities. Indien dit als een extra investeringskrediet beschikbaar komt leidt dit tot een extra lening, verhoging van de kapitaallasten en verlaging van het begrotingssaldo.

Het bevorderen van ketenmobiliteit

Ketenmobiliteit helpt om de reis van deur-tot-deur beter mogelijk te maken. Doel van ketenbeleid is om de multimodale reis mogelijk te maken. Hierbij kan gedacht worden aan de relaties als fiets-OV; auto-OV; auto-fiets; auto-auto; maar ook tussen verschillende OV-modaliteiten (trein, metro, tram, bus, waterbus).

In opkomst zijn vervoersoplossingen voor de zogenaamde last mile, zoals deelfietsen, autonoom rijdende shuttles en elektrische steps.

Ketenmobiliteit kan door de provincie worden bevorderd door:

- te investeren in fysieke maatregelen, zoals knooppunt- en halteontwikkeling, Park+Ride en Kiss+Ride.
- te investeren in vervoersmiddelen, die zij dan al dan niet deel kan laten uitmaken van een concessie. In onze concessie Drechtsteden, Molenlanden, Gorinchem (DMG) is hier nadrukkelijk wel voor gekozen. De gedachte hierachter is dat de vervoerder het beste de rol van mobiliteitsregisseur kan invullen.
- te investeren in multimodale informatievoorziening en eenvoudige geïntegreerde betaalmethodes, welke een cruciale rol spelen in het faciliteren van de reiziger in de ketenreis.
- het stimuleren van autonoom rijdende voertuigen zoals wordt gedaan in de pilot die binnenkort start bij ESA ESTEC in Noordwijk.

Voor het bevorderen van ketenmobiliteit zijn de volgende concrete financiële impulsen denkbaar:

- Stimulering innovatie OV: structureel € 1,5 miljoen per jaar.
- OV knoop Leiden (ketenmobiliteit): eenmalige investering van € 7,5 miljoen.
- Multimodale Knoop Gorinchem West: € 30 en 50 miljoen.

Ook deze impulsen zijn onderdeel van het nog te nemen Kaderbesluit Infra en leiden tot extra kapitaalslasten en verlaging van het beschikbare begrotingsaldo.

2.4 Verhouding MRDH en PZH

Vraag: Wat zijn de verhoudingen en verdelingen tussen de voornaamste taken en programma's van de MRDH ten opzichte van de taken en programma's van de provincie Zuid-Holland?

Antwoord

Vraag: Wat zijn de verhoudingen en verdelingen tussen de voornaamste taken en programma's van de MRDH ten opzichte van de taken en programma's van de provincie Zuid-Holland?

Antwoord

De Metropoolregio Rotterdam Den Haag is in 2015 gestart en heeft twee kerntaken: het verbeteren van de bereikbaarheid en het versterken van het economisch vestigingsklimaat. Voor beide taken zal kort worden ingegaan op de gestelde vraag. Op het gebied van energie vormen de 23 gemeenten een netwerk en zijn de 23 gemeenten samen aangewezen als één Regionale Energie Strategie (RES). De MRDH-organisatie ondersteunt dat netwerk.

Bereikbaarheid

De MRDH en de provincie hebben beiden voor een deel van de provincie dezelfde bevoegdheid (en bijbehorende middelen) gekregen voor een aantal verkeers- en vervoerstaken. Deze hybride situatie is ontstaan met de afschaffing van het Plus hoofdstuk in de Wet Gemeenschappelijke Regelingen (WGR) in 2015.

In de kern betreft de voornaamste (wettelijke) taak van de MRDH de zorg voor het openbaar vervoer. De MRDH moet deze zorg in het gebied van de 23 MRDH-gemeenten uitvoeren. De provincie heeft de zorg voor het gebied daarbuiten gekregen. Daarnaast heeft de MRDH een beperkte hoeveelheid middelen gekregen voor het geven van subsidies voor kleine projecten in haar gemeenten. Dit is vastgelegd in een subsidieregeling. Hierbij kan gedacht worden aan subsidies voor aanleg van infrastructuur, subsidies voor relevante pilots, maar ook voor bijvoorbeeld het beïnvloeden van reisgedrag. De provincie heeft eveneens een dergelijke subsidieregeling, met name voor het geven van subsidies aan kleine projecten in de overige Zuid-Hollandse gemeenten.

Het dagelijks bestuur (DB) van de MRDH is aangewezen als bevoegd bestuur. In de regeling van de MRDH is de taak van het DB gemandateerd aan de Bestuurscommissie Vervoersautoriteit (Ba-Va). Deze bestuurscommissie wordt gevormd door de 23 wethouders mobiliteit.

De MRDH ontvangt middelen via de BDU-uitkering van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Bij de Wet BDU is de provincie als ontvanger geschrapd.

De middelen voor hun verkeers- en vervoerstaken zijn naar het Provinciefonds gegaan. Daarmee profiteert de provincie wel van de indexatie regels (accres) van het Ministerie van Financiën en de BDU van de MRDH (als post op de begroting van het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat) niet.

Op het gebied van weginfrastructuur zijn de bevoegdheden duidelijker verdeeld. Gemeenten beheren de lokale wegen en hebben ook geen beheerstaken overgedragen aan de MRDH. De provincie beheert secundaire wegen buiten de bebouwde kom en het Rijk de Rijkswegen (meestal autosnelwegen, maar ook een aantal autowegen zoals N44, N57 en N59). Er is hier minder bestuurlijke drukte en een meer vanzelfsprekende samenwerking. Een dergelijke functionele scheiding is ook bij het beheer van vaarwegen. Daar heeft MRDH geen enkele bemoeienis.

Economisch Vestigingsklimaat

Voor wat betreft versterken van het economisch vestigingsklimaat heeft de MRDH regionale innovatieprogramma's, is samen met partners de Roadmap Next Economy opgesteld, ondersteunt men startende en groeiende bedrijven voor bijvoorbeeld Fieldlabs en zet men zich in op het verbeteren van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en op een goede digitale connectiviteit. Dit zijn taken en werkzaamheden die de MRDH vaak met andere partners doet: gemeenten, het bedrijfsleven, de provincie, onderwijsinstellingen en Innovation Quarter. De provincie en de MRDH stemmen de economische agenda's zoveel mogelijk op elkaar af om synergie te bereiken en dubbelingen te voorkomen. Voor wat betreft de ruimtelijke economie heeft de MRDH op verzoek van de provincie een Strategie Werklocaties 2019-2030 opgesteld. Dit is het antwoord op de vraag van de provincie Zuid-Holland om een nieuwe visie bedrijventerreinen op te stellen en de kantorenvisie te actualiseren. Voor de integraliteit is ook de bestaande visie detailhandel daarbij meegenomen. Voor de versterking van het economisch vestigingsklimaat ontvangt de MRDH een inwonersbijdrage van de 23 gemeenten.

3. Economie

3.0 Context waarbinnen de vragen beantwoord zijn

De Zuid-Hollandse economie bevindt zich in een omvangrijk vernieuwingsproces die wordt voortgedreven door nieuwe technologische ontwikkelingen en de verduurzaming van het energiesysteem: een digitale en circulaire economie. Het vermogen snel in te spelen op deze veranderingen door het toepassen van nieuwe kennis, samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs en innovatie, is bepalend voor de concurrentiekracht.

Daarnaast is de beschikbaarheid van een goed opgeleide bevolking en voldoende talent, de beschikbaarheid van een aantrekkelijke, gezonde en duurzame woon- en werkomgeving van belang voor voldoende concurrentiekracht.

3.1 Bedrijventerreinen en detailhandelslocaties

Vraag: Welke opgaven voor bedrijventerreinen en detailhandelslocaties zijn er de komende periode die vragen om een beslissing van de provincie (inclusief de transformatie naar wonen)?

Antwoord A: Bedrijventerreinen

Bedrijventerreinen vormen een belangrijke pijler voor de Zuid-Hollandse economie. Met een jaarlijks BBP van ongeveer € 151 miljard en een toegevoegde waarde van € 135 miljard vormt Zuid-Holland 21% van de totale economie van Nederland. Dit levert veel werkgelegenheid op. Ongeveer 20% van het totaal aantal banen is in Zuid-Holland te vinden. Ruim een derde van deze (directe) werkgelegenheid is te vinden op bedrijventerreinen, vooral voor middelbaar- en praktisch geschoolden. In totaal telt Zuid-Holland bijna 600 bedrijventerreinen (excl. zeehaventerreinen). Het gaat om circa 3% van het grondoppervlak van de provincie, waarop 33% van het Bruto Regionaal Product wordt gerealiseerd.

We streven naar een vitaal, innovatief en concurrerend bedrijfsleven dat voldoende passende ruimte heeft om te kunnen ondernemen. Ons beleid richt zich op:

- (1) evenwicht in vraag naar en aanbod van bedrijventerreinen op lange termijn (kwantitatief en kwalitatief);
- (2) het beter benutten van de bestaande bedrijventerreinen;
- (3) verduurzamen en toekomstbestendig maken van (bestaande) bedrijventerreinen.

Er spelen de volgende opgaven bij bedrijventerreinen die vragen om een beslissing van de provincie dan wel een positiebepaling.

Versterking instrumentarium regionale visie

Goede regionale afstemming van bedrijventerreinen is van provinciaal belang. De regio's zijn op dit moment op vrijwillige basis bezig met het opstellen van regionale visies voor bedrijventerreinen. Het blijkt in de praktijk lastig om regionaal tot afwegingen en keuzes te komen. Daarnaast zijn er grote verschillen in aanpak tussen regio's. De provincie kan regionale visies verplicht stellen (al dan niet als onderdeel van integrale woon-werkvisies, bij kantoren en wonen zijn de regionale

visies wel verplicht) en daarbij duidelijk meegeven waaraan de visies moeten voldoen.

Bescherming en benutting van HMC en watergebonden terreinen

Bedrijven uit de hogere milieucategorieën (HMC) vragen speciale aandacht. Enerzijds omdat ze moeilijk verplaatst kunnen worden, op passende afstand van gevoelige functies (o.a. wonen) gesitueerd moeten blijven en te maken hebben met optimale aan- en afvoerlijnen. Anderzijds omdat ze onmisbaar zijn voor de (circulaire) economie. Denk bijvoorbeeld aan afvalverwerkingsinstallaties.

De al aanwezige ruimte voor deze bedrijven op bestaande terreinen staat onder druk, o.a. door verstedelijking. We constateren ook dat HMC- en watergebonden bedrijventerreinen niet optimaal benut worden. Soms zitten daar bedrijven met een lage categorie die niets toevoegen aan het cluster of bedrijven die helemaal geen water nodig hebben voor hun bedrijfsvoering.

De behoefte-ramingen laten zien dat er een tekort is aan ruimte voor HMC- en watergebonden bedrijvigheid. Een behoefte die in de toekomst zal blijven, zeker door de blijvende stedelijke druk. Ook aan klassieke, kleinschalige werkmilieus is voornamelijk in de Haagse regio nog een tekort. Er wordt gewerkt aan een compensatieregeling HMC- en watergebonden bedrijventerreinen.

Zorgvuldig ruimtegebruik: motie 747

Er vindt een inventarisatie plaats naar grotere locaties die kampen met leegstand. Deze door de vorige Staten gevraagde inventarisatie komt eerste kwartaal 2019 beschikbaar. Mogelijk leidt dit tot vervolgacties.

Onafhankelijke adviescommissie

In 2019 zal worden verkend of er, net zoals bij detailhandel, meerwaarde zit in het instellen van een onafhankelijke, provinciale adviescommissie bedrijventerreinen die ons op het dossier bedrijventerreinen kan adviseren.

Functiemenging, transformatie en informele werklocaties

De vraag naar functiemenging en transformatie in stedelijke gebieden neemt toe, o.a. door de druk vanuit woningbouw. Steeds meer bestaande, vaak oudere bedrijventerreinen in Zuid-Holland staan door hun aantrekkelijke binnenstedelijke ligging op de rol voor transformatie naar woonomgevingen of gemengde woonwerkmilieus. Alleen al in de MRDH gaat het om ongeveer 45 bedrijventerreinen waar gemeenten plannen voor transformatie hebben. Dit kan een enorme impact hebben op de precare balans tussen vraag en aanbod van bedrijventerreinen. De Verstedelijkingsalliantie werkt aan de ontwikkeling van 13 locaties, waarbij het bij een aantal locaties ook gaat om (gedeeltelijke) transformatie van bedrijventerreinen naar woon-werkmilieus. Transformatie van een bedrijventerrein naar een andere bestemming dan bedrijven kan om diverse redenen wenselijk zijn

Bij de vraag of transformatie gewenst is en zo ja, onder welke condities kan een afwegingskader behulpzaam zijn voor gemeenten om een afgewogen keus te maken. De MRDH werkt op dit moment samen met de provincie aan zo'n afwegingskader voor toepassing in de regio.

Rolneming en positiebepaling

De beslissingen die genomen moeten worden hangen mede af van de rol die de provincie wil pakken bij dit dossier. De provincie heeft in ieder geval een kaderstellende rol in de ruimtelijke ordening. Ook kan de provincie een meer ontwikkelende en stimulerende taak pakken. Dit gebeurt nu al deels, met o.a. de subsidieregeling planvorming bedrijventerreinen en door kennis en informatie te verzamelen en te delen (behoefteramingen, masterclasses). De provincie kan proactiever omgaan met transformatielocaties als Schieoevers, Binckhorst en Plaspoelpolder en inzetten op het meer in samenhang met elkaar ontwikkelen van deze locaties of zelfs de leiding nemen bij het transformeren van locaties en verplaatsing van bedrijven. Maar ook kan de provincie stimuleren dat bedrijven gebruik maken van de Best Beschikbare Technieken (BBT) zodat ze mogelijk een lagere milieucategorie krijgen en beter te combineren zijn met het wonen.

Antwoord Detailhandel

Met ons detailhandelsbeleid streven we naar behoud van en ontwikkeling van krachtige steden en dorpen met een vitale detailhandelssector. Bruisende winkel- en centrumgebieden zijn het kloppend hart van gemeenten en daarmee belangrijk voor het vestigingsklimaat en de sociaal-maatschappelijk cohesie van de gemeente.

Naast de detailhandel in de centra is er nog de zogeheten perifere detailhandel (woonboulevards, bouwmarkten, tuincentra, detailhandel in grootschalige artikelen als auto's, boten, caravans) die zich ook buiten de centra kunnen vestigen.

De kaderstellende provinciale rol in de ruimtelijke ordening is op het gebied van detailhandel goed op orde. Deze is ontwikkeld, mede op basis van regelmatig uitgevoerd Koopstromenonderzoek (KSO) om inzicht te krijgen in het koopgedrag van burgers en het functioneren van winkelcentra. Het in 2016 uitgevoerde grootschalige KSO is in 2018 geactualiseerd. Een onafhankelijke Adviescommissie Detailhandel beoordeelt plannen voor nieuwe detailhandel van een zekere omvang.

Leegstand middelgrote gemeenten en perifere locaties

Vooral de middelgrote gemeenten kampen met relatief veel leegstand vanwege o.a. veranderend koopgedrag van burgers. Internetwinkelen speelt hierbij een grote rol. Daarnaast blijkt dat de woonboulevards (perifere detailhandel) in Zuid-Holland in de huidige economisch gunstige tijd weliswaar redelijk functioneren, maar kwetsbaar zijn bij economische tegenslag. Deze locaties hebben een grote kwaliteitsopgave om toekomstbestendig te worden.

Transformatie

Bij leegstand in (middelgrote) gemeenten zijn er mogelijkheden om detailhandel te transformeren naar andere functies, waaronder woningen. Recente onderzoeken hebben laten zien dat gemeenten hiervoor nog kansen laten liggen. De provincie zou gemeenten kunnen ondersteunen bij hun aanpak (zoals nu ook al op een beperkt aantal locaties gebeurt via het programma Slim Ruimtegebruik) en actief kunnen bijdragen aan en investeren bij de aanpak van slecht functionerende centra en woonboulevards.

Versterking instrument Regionale visies

Voor het versterken van de detailhandelsstructuur en het tegengaan van leegstand is regionale afstemming gewenst. De praktijk laat zien dat regio's het lastig vinden om regionaal tot afwegingen en keuzes te komen. Het door de provincie verplicht stellen van regionale detailhandelsvisies zou kunnen bijdragen aan betere regionale afweging.

3.2 Regionale Economie

Vraag: Wat is de rol van de provincie in de regionale economie?

Antwoord

Een belangrijke opgave voor de provincie is het versterken van de regionale economie. De provincie versterkt de regionale economie door ruimte te scheppen voor economische groei die duurzaam en innovatief is. Ook stimuleert de provincie bestaande en opkomende economische sectoren om meer bedrijvigheid en werkgelegenheid creëren.

Dit doet de provincie door middel van:

- Het creëren van een goed vestigingsklimaat voor ondernemers en talent. De provincie heeft een wettelijke taak als het gaat om de vestiging van kantoren, bedrijventerreinen en detailhandel. Daarnaast werkt de provincie samen met de Economic Board Zuid-Holland om te komen tot een structurele oplossing om de afstemming van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in Zuid-Holland te verbeteren.
- De provincie stimuleert innovatie door de samenwerking te verbeteren tussen bedrijven en kennisinstellingen en door innovatie binnen het MKB te stimuleren. Innovatie is namelijk de motor voor de Zuid-Hollandse economie en 70% van de werkgelegenheid in Zuid-Holland zit bij het MKB.
- Versterken van wereldwijd toonaangevende clusters in Zuid-Holland (Greenports, Rotterdamse Haven, Life sciences & Health, Maritieme en Logistieke sector en Aerospace). Een versnelde transitie (digitaal, circulair en energie) van de Zuid-Hollandse clusters is essentieel voor behoud van de concurrentiepositie en de werkgelegenheid. Als provincie ondersteunen wij de clusters onder andere door inzet van ruimtelijk instrumentarium, cofinanciering van ondernemersprojecten, stimuleren van samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden en zorgen voor een goede bereikbaarheid.

Uitgebreide informatie over de inzet van de provincie Zuid-Holland voor de regionale economie is te vinden in het Programma Zuid-Hollandse Economie (vastgesteld bij de Begrotingsbehandeling door Provinciale Staten d.d. 14 november 2018: zie <https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/economie/>).

3.3 Havenvisie en Haven Rotterdam

Vraag: Welke rol en taak heeft de provincie ten aanzien van de nieuwe Havenvisie van de Haven van Rotterdam?

Antwoord

Het Havenbedrijf Rotterdam herijkt haar havenvisie. Deze herijking beschrijft het toekomstperspectief voor het Haven Industrieel Complex. De vigerende Havenvisie is opgesteld in 2011. In de afgelopen jaren is een aantal zaken veranderd, die nog geen plek hadden in de havenvisie. Het Havenbedrijf noemt het klimaatakkoord van Parijs, de maritieme sector en digitalisering.

De provincie is bestuurlijk vertegenwoordigd in de Regiegroep van de Havenvisie tezamen met het Rijk, de gemeente Rotterdam, Deltalinqs (belangenvereniging van het havenbedrijfsleven) en het Havenbedrijf Rotterdam. De deelnemende partijen in de regiegroep hebben tezamen de basis gelegd voor de inhoud van de Havenvisie. Op het moment dat de Havenvisie vastgesteld is, heeft de Regiegroep de rol om de voortgang op ambities met elkaar te monitoren en eventueel bij te sturen daar waar men een taak of verantwoordelijkheid heeft.

De Havenvisie is de visie van het Havenbedrijf. Dit betekent dat de deelnemende organisaties van de Regiegroep niet de Havenvisie vaststellen. De gemeenteraad van Rotterdam stelt als aandeelhouder van het Havenbedrijf wel de visie vast. De provincie onderschrijft de inhoudelijke ambities en opgaven voor het Haven Industrieel Complex. De provincie werkt aan deze ambities vanuit haar eigen rol, taken en verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld op het gebied van vergunningverlening, handhaving en ruimtelijke ordening.

Op 7 mei wordt de laatste versie van de herijkte Havenvisie ter kennisname aan Gedeputeerde Staten voorgelegd. Op 8 mei vindt de Regiegroep plaats waarin de laatste versie wordt besproken, waarna deze naar de gemeenteraad van Rotterdam gaat ter vaststelling.

4. Bestuur, organisatie, belastingen

4.0 Context waarbinnen de vragen beantwoord zijn

Een aantal vragen raakt aan de ambtelijke handreikingen aan de lijsttrekkers, respectievelijk de gekozen fractievoorzitters uit september 2018 en met name maart 2019.

Daarin zijn de vraagstukken rondom de financiële ruimte en het opgavengericht werken benoemd. Ten aanzien van de financiële ruimte is daarbij niet alleen de vrije ruimte van belang die momenteel in de begroting is te zien. Maar adresseren we ook het vraagstuk van de afnemende flexibiliteit in de begroting op lange termijn door een oplopende rentelasten en het feit dat niet alle huidige uitgaven structureel gedekt zijn.

Ten aanzien van opgavegericht werken zijn de afgelopen jaren flinke stappen gezet die bijgedragen hebben aan de uitvoeringskracht en waarvoor in de buitenwereld ook de waardering is gegroeid (zie ook de Externe Spiegel op de coalitieperiode, en de Klanttevredenheids- en Reputatieonderzoeken)

4.1 Meerjarenoverzicht begroting en vrije ruimte

Vraag: Graag een specificatie van de provinciale begroting op hoofdlijnen met daarbij aangegeven hoeveel daarbinnen een provinciale kerntaak betreft en welk aandeel vrije beleidsruimte is? Graag een meerjarenoverzicht. Ten behoeve van een discussie op hoofdlijnen over kerntaken versus vrije ruimte.

Antwoord

Voor de door u gewenste discussie op hoofdlijnen reiken wij u onderstaande punten aan over de 'vrije beleidsruimte'. Voor het geval u in die discussie nog meer elementen wilt betrekken; er is een uitgebreide presentatie over het financieel beeld beschikbaar.

De huidige begrotingsopzet is op basis van programma's en doelen waarbij geen inzicht is naar wettelijk taken en/of bestuurlijke afspraken en/of de 7 [kerntaken](#). Al het beleid wat opgenomen is in de begroting is financieel gedekt.

In de P&C cyclus wordt gewerkt met een begrotingsaldo, dit is het overschot of tekort in een bepaald jaar, het overschot of tekort wordt verrekend met de algemene reserve. Met andere woorden, als de middelen niet nodig zijn voor het uitvoeren van beleid, dan worden deze aan de algemene reserve toegevoegd. De middelen in de algemene reserve zijn beschikbaar voor een integrale beleidsafweging.

2019-2023: € 170,9 mln incidenteel inclusief onbeklemden delen van de programmareserves

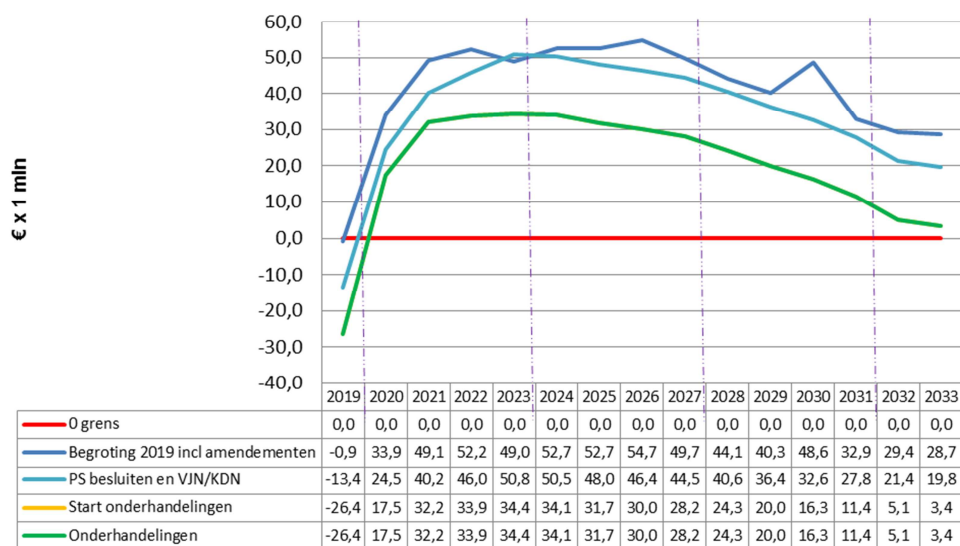
- Uit de algemene reserve €142,5 mln en uit de programmareserves € 28,4 mln
- Op basis van de voorjaarsnota 2019 en kadernota 2020, laatste alleen technische mutaties. Cijfers hiervan zijn nog onder voorbehoud.

Hierbij brengen we de Ambtelijke handreiking voor nieuwe leden Provinciale Staten onder de aandacht. Hierin is o.a. aangegeven;

1. Op dit moment zijn in de begroting (nieuwe) taken nog niet altijd structureel gedekt
2. Dalend begrotingssaldo met een advies om alleen incidenteel te intensiveren en de opdracht genoemd in onderliggende punten 3/4 ter uitvoering te brengen
3. Het duurzaam begroten waaronder het flexibilisering van de begroting/begrotingsspelregels en ruimte maken waarin wij adviseren
 - een heroriëntatie op de huidige structurele uitgaven
 - in het bijzonder te kijken naar de spelregels en gebruik van de huidige programma reserves
 - terughoudend te zijn met extra investeringen omdat dit tot extra leningen leid en daarmee een verhoging van de kapitaallasten en daling van het begrotingssaldo
4. U zou in kaart kunnen brengen welke scenario's en keuzes mogelijk zijn om de bestaande middelen (nieuw voor oud) zo in te zetten dat deze bijdragen aan de bredere (transformatie)opgaven waar de provincie voor staat.

Met betrekking tot het inzicht op de begroting op hoofdlijnen en naar taakvelden willen we graag verwijzen naar de beantwoording van de vraag zoals die door D66 is gesteld. In de bijlage vindt u deze tabel nogmaals waarbij voor 2017 de begroting, begroting na wijziging en jaarrekening per taakveld staat uitgewerkt. Onderstaand is een overzicht gegeven van de ontwikkeling van het begrotingssaldo bij Begroting 2019, Voorjaarsnota 2019/Kadernota 2019 en start onderhandelingen. Hierin kunt u zien dat het begrotingssaldo een dalende lijn inzet richting 0. Voornaamste reden hiervoor is de stijging van de kapitaallasten. Dit betekent dat de middelen voor integrale afweging op basis van het huidig beleid in de meerjarenraming afneemt.

Verloop begrotingssaldo

Algemene Reserve

(bedragen x € 1 mln)	Nieuw e collegeperiode															
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	
Beginstand jaar	80,8	54,4	71,9	104,1	138,0	172,4	206,5	238,2	268,2	296,4	320,6	340,7	357,0	368,4	373,4	
Af/bij: mutaties eerdere P&C producten	-0,9	33,9	49,1	52,2	49,0	52,7	52,7	54,7	49,7	44,1	40,3	48,6	32,9	29,4	28,7	
Beginstand begrotingsjaar	79,9	88,3	121,0	156,3	187,0	225,2	259,2	293,0	317,9	340,4	360,9	389,3	389,9	397,7	402,2	
Af/bij: Totaal (A+B) PS besluiten en VJN/KDN	-12,4	-9,4	-8,9	-6,2	1,8	-2,3	-4,7	-8,4	-5,2	-3,4	-3,9	-16,0	-5,1	-7,9	-8,9	
Stand na Totaal (A+B)	67,4	78,9	112,1	150,1	188,8	222,9	254,6	284,6	312,7	337,0	357,0	373,3	384,7	389,8	393,2	
Af/bij: Totaal (C) Start onderhandelingen	-13,0	-7,0	-8,0	-12,1	-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	
Stand na Totaal (D) onderhandelingen	54,4	71,9	104,1	138,0	172,4	206,5	238,2	268,2	296,4	320,6	340,7	357,0	368,4	373,4	376,9	
Af/bij: Totaal (D) onderhandelingen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand na Totaal (D) onderhandelingen	54,4	71,9	104,1	138,0	172,4	206,5	238,2	268,2	296,4	320,6	340,7	357,0	368,4	373,4	376,9	
Buffer weerstandvermogen	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	
Vrije ruimte (incidenteel)	24,4	41,9	74,1	108,0	142,4	176,5	208,2	238,2	266,4	290,6	310,7	327,0	338,4	343,4	346,9	

Mutaties voor start onderhandelingen die bovenop de Voorjaarsnota 2019 en Kadernota 2020 komen. Dit is het voorgestelde vertrekpunt bij de onderhandelingen

(bedragen x € 1 mln)		Nieuw e collegeperiode					Totaal
		2019	2020	2021	2022	2023	
C	Basis beeld ten behoeve start onderhandelingen						
1	cao-ontw ikkeling (o.b.v. cpb prognoses)			-4,0	-8,1	-12,4	-24,5
3	Behoedzaam ramen	-13,0	-7,0	-4,0	-4,0	-4,0	-32,0
	Start onderhandelingen	-13,0	-7,0	-8,0	-12,1	-16,4	-56,5

Nieuw e collegeperiode			Nieuw e collegeperiode							Totaal	Opmerkingen
2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033		
-12,4	-12,4	-12,4	-12,4	-12,4	-12,4	-12,4	-12,4	-12,4	-12,4	-123,7	Indexatie voor toekomstig cao's loopt gelijk met provinciefonds t/m 23
-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-40,0	Behoedzaam om niet op 0 euro vrije ruimte te komen. Rekening houden tegenvallers mei circulaire provinciefonds, vijfherenlanden 2019 incidenteel, saneringsasbest 2019/2020 incidenteel
-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	-16,4	-163,7	

In onderstaand overzicht is de opbouw van de onbeklemde delen van de programmareserves weergegeven. Het bedrag a € 28,4 is beschikbaar voor integrale afweging bij de onderhandelingen. En is daarmee onderdeel van de eerder genoemde € 170,9 mln

Onbeklemde delen programmareserves

(bedragen x € 1 mln)		Nieuw e collegeperiode				
		2019	2020	2021	2022	2023
A	Onbeklemde delen programmareserves					
1	Beschikbaar Onbeklemde delen programmareserves	45,1				
2	Verw erken genomen PS besluiten in kaderbesluit PZI	-10,0				
3	Verw erken genomen PS besluiten in kaderbesluit PZG	-6,7				
	Totaal onbeklemde delen programmareserves	28,4	0,0	0,0	0,0	0,0

4.2 Herindelingen en samenvoegingstrajecten gemeenten

Vraag: Graag een notitie met een overzicht van de provinciale herindelings- of samenvoegingstrajecten van gemeenten met daarbij aangegeven in welke fase deze gesprekken zich bevinden.

Antwoord:

Er is op dit moment in Zuid-Holland geen sprake van provinciale herindelings- of samenvoegingstrajecten in het kader van de wet Algemene Regels Herindeling (Arhi). Evenmin lopen er vrijwillige initiatieven van gemeenten. Er zijn enkele gebieden waar dat in de komende collegeperiode mogelijk verandert. Wij noemen twee voorbeelden.

De gemeenten Hellevoetsluis, Brielle en Westvoorne (tezamen Voorne) zijn in gesprek over hun gezamenlijke bestuurlijke toekomst. Het mislukken van hun ambtelijke fusie maakt dit gesprek ingewikkeld. De provincie probeert momenteel actief de relaties tussen de drie gemeenten te verbeteren en goede procesafspraken te maken. Daarbij stuurt de provincie niet op enige gewenste uitkomst. Doel is dat de gemeenten er zelf samen uitkomen.

De gemeenten Leiden, Voorschoten, Oegstgeest, Leiderdorp en Zoeterwoude zijn de afgelopen vier jaar bezig geweest met een traject om te bezien welke versterking van samenwerking in de Leidse regio gewenst is. Er is een uitstekende toekomstvisie vastgesteld, er is echter geen overeenstemming over een uitvoeringsagenda voor de belangrijkste opgaven of over de bestuurlijke vorm van de samenwerking. Er is momenteel in de Leidse regio onvoldoende draagvlak voor welke bestuurlijke oplossingsrichting dan ook. Het streven van de provincie is er op gericht de gemeenten te helpen desondanks wel tot gezamenlijke uitvoering te komen van hun bovenlokale opgaven.

Naar aanleiding van de gemeentelijke herindeling van Leerdam, Vianen en Zederik per 1 januari 2019 en de daarmee gepaard gaande wijziging van de provinciale grens tussen Utrecht en Zuid-Holland speelt nog de (financiële) afronding van deze herindeling.

In de meeste gebieden van Zuid-Holland is de provincie actief als gesprekspartner van gemeenten over versterking van de kwaliteit van het openbaar bestuur, zonder dat daarbij herindeling of samenvoeging aan de orde is.

4.3 Uitvoeringskracht

**Vraag: A. Hoe kunnen we de uitvoeringskracht in de organisatie bevorderen?
Vraag: B. En wat is hierbij de rol van de verschillende organisatieonderdelen?**

Antwoord vraag A hoe kunnen we de uitvoeringskracht in de organisatie bevorderen?

Onder 'uitvoeringskracht', ook wel realisatiekracht genoemd, wordt hier verstaan: de mate, de snelheid en de kwaliteit waarmee de provincie haar beleid weet te realiseren en de beschikbare middelen hiervoor weet te benutten.

Mogelijke acties en/of acties die in gang zijn gezet

- Een vernieuwde set van begrotings spelregels vastleggen die flexibiliteit vergroten en jaarlijkse integrale afweging bevorderen. Heldere begrotings spelregels helpen bij doelmatige benutting van middelen en tijdig realiseren van opgaven:
 - o Bijvoorbeeld hoe reserves ingezet worden, hoe we eerst middelen van derden e/o programmamiddelen benutten voordat een beroep wordt gedaan op de algemene middelen.
 - o Dat budgetten voor nieuwe voornemens alleen worden vrijgegeven als er een concreet en doelmatig plan onderligt.
 - o Dat intensiveringen altijd gepaard gaan met een indicatie van de benodigde extra arbeidscapaciteit (en vice versa bij extensiveringen).
- Verder uitrollen van opgavegericht werken via een programmatische aanpak (inclusief professionalisering van het opdrachtgeverschap en aan de voorkant programmeren van opgaven). Bevordert de kwaliteit van planning van beleidsrealisatie en uitgaves. En vergroot de mogelijkheden met eventuele ruimte te schuiven al naar gelang de politieke en maatschappelijke prioriteiten.
- Bij het programmeren van opgaven standaard 10 a 15 % overprogrammeren. Deze praktijk wordt al succesvol toegepast bij de Europese fondsen.
- Inzet op een opgavegerichte begroting.
- Meer grotere uitvoeringsprogramma's: opbouw projectenportefeuille. Realiseren vindt plaats in projecten. Wat nu gebeurt bij incidentele meevallers is een inventarisatie langs afdingen om projecten op te halen. Dat levert vaak minder op dan verwacht, wat weer het beeld voedt van het ontbreken aan Uitvoeringskracht.
- Doorzetten van de lijn om PS tijdig en inhoudelijk te betrekken bij nieuwe ontwikkelingen, belemmeringen bespreekbaar te maken, waar mogelijk weg te nemen.
- Het boeken van resultaten doe je buiten. De focus moet dan ook meer extern worden. Dat betekent versnelling van het gebiedsgericht werken in gebiedscasussen.

Toelichting: scherper plannen, realistischer begroten

Beleidsvoornemens en bijbehorende uitgaven worden jaarlijks vastgelegd in de begroting. Afgelopen jaren is structureel sprake geweest van onderbesteding doordat elk jaar een deel van de uitvoering vertraging oploopt. Dit patroon betekent dat jaarlijks een deel van de beleidsdoelen later gerealiseerd wordt dan oorspronkelijk gepland, en dat uitgaves dus naar latere jaren worden doorgeschoven (veelal in de vorm van oplopende reserves). Vaak is de reden hiervoor dat de realisatie van plannen in nauwe wisselwerking tussen de provincie en externe partners plaatsvindt. Dergelijke interactieve processen kosten tijd, maar leiden ook tot meer draagvlak en betere projecten. De provincie heeft daardoor de snelheid van uitvoering niet volledig in eigen hand.

De provincie heeft echter wel grip op de interne planning. Hoe beter geschat wordt welke risico's er zijn bij de realisatie van beleidsdoelen, hoe realistischer de planning van uitvoering en uitgaves. Dit vergt doorontwikkeling van de spelregels die gehanteerd worden rondom begrotingswijzigingen om doelmatiger en tijdiger benutting van middelen te borgen. Een betere planning zal overigens niet automatisch tot realisatie van *meer* beleid leiden, maar wel een betere weergave zijn van wat er in een specifiek jaar aan realisatie verwacht mag worden. Het betekent

dat onderbesteding verminderd kan worden en dat er beter inzicht is welke middelen een nieuwe bestemming kunnen krijgen. In die zin levert betere planning meer 'vrij' besteedbare ruimte op (zie ook de relatie met vraag 4.1').

Over de onderbesteding heeft de accountant geconstateerd dat Zuid-Holland het gemiddeld doet in vergelijking met andere provincies. Afgelopen jaren zijn verschillende stappen gezet om het verschil tussen begroting en jaarrekening te verkleinen. De informatievoorziening in de planning & control producten is verbeterd. GS en PS zijn daardoor beter in staat te beoordelen wanneer beleidsdoelen gerealiseerd worden en kunnen eventueel bijsturen. En afgelopen collegeperiode heeft het Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur navolging gekregen met uitvoeringsprogramma's voor Groen en Economie. Deze integrale programmatische aanpak helpt om de uitvoeringskracht te verbeteren omdat beleidsrealisatie en uitgaven beter gepland worden.

In de afgelopen collegeperiode zijn 3 rondes van intensiveringen doorgevoerd over de gehele breedte van de provinciale beleidsterreinen. Wat we van deze intensiveringen hebben geleerd is dat als je geld beschikbaar stelt, dat geld niet meteen kan worden uitgegeven. De hoofdreden was dat er te weinig investeringsrijpe projecten voorhanden waren. De exploitatie uitgaven van de provincie zijn ook niet structureel hoger komen te liggen door de intensiveringen. De eerder genoemde jaarlijkse onderbesteding bleef. De accountant heeft hierover opgemerkt dat het verstandig is intensiveringen gepaard te laten gaan met versterking van capaciteit. Anders is uitwerking van een goed plan dat leidt tot doelmatige uitgaves geen realistische verwachting. Bij de begroting 2019 is hier deels invulling aan gegeven in de vorm van capaciteitsuitbreiding van het ambtelijk apparaat.

Belangrijke kanttekening bij vergroten uitvoeringskracht is de snelheid waarmee die versterking zichtbaar wordt. Circa twee derde van de provinciale uitgaves zit in infrastructuurprojecten (mobiliteit, water, groen). Die projecten hebben een doorlooptijd van 5 á 9 jaar (en soms langer) voordat uitvoering gerealiseerd is. Het gaat dan om planvorming, maatschappelijk draagvlak, besluitvorming, zienswijzen en eventuele juridische procedures. Daadwerkelijke zichtbaarheid van een hogere uitvoeringskracht heeft dus een vergelijkbare doorlooptijd.

Vraag: B. En wat is hierbij de rol van de verschillende organisatieonderdelen?

Alle organisatie onderdelen dragen op verschillende wijze bij aan de bevordering van de uitvoeringskracht.

Ten eerste heeft elk organisatie onderdeel de taak om binnen de planning & control cyclus de eigen activiteiten realistisch te begroten, inzicht te bieden in de reserves en bij evidente onzekerheden budgetten af te ramen. Er zijn ook meer mogelijkheden geschapen om over te gaan op overprogrammeren.

Ten tweede wordt door elke afdeling invulling gegeven aan strategische personeel planning (SPP). Voor de organisatie als geheel ligt er komende vier jaar een opgave om via SPP de uitvoeringskracht op niveau te houden. In de komende vier jaar:

- stroomt 20% van ons personeel uit door pensioen;
- stijgt de gemiddelde leeftijd tot boven de 50 jaar;
- vragen transitie als digitaliseren en omgevingsbeleid andere kwaliteiten;
- komt de arbeidsmarkt voor hoger opgeleiden verder onder druk te staan;
- blijft ons werkgeversimago een grote uitdaging;
- moeten we blijven concurreren als goed werkgever;

Ambtelijk wordend e volgende acties ondernomen:

- Investeren in leren en ontwikkelen;
- Arbeidsmarktprofilering en zichtbaarheid versterken;
- Recruitmentfunctie versterken;
- Actief als goed werkgever (participatiewet, diversiteit/inclusiviteit, kickstart)
- Trainees beleid (12), trainees bedrijfsvoering (8) en trainees techniek (4);

Mogelijke aanvullende acties:

- Er zijn scenario's met financiële doorrekening voorbereid voor versnelde uitstroom van een deel van het huidige personeel.
- Versnelde instroom jong talent / trainees.
- Intensiveringen gepaard laten gaan met een indicatie van de benodigde extra arbeidscapaciteit (en vice versa bij extensiveringen). Een dergelijke afspraak vergt grondige nadere uitwerking.

Tot slot geeft ieder organisatieonderdeel invulling aan opgave- en gebiedsgericht werken en participatie. Een op houding en gedrag gerichte aanpak die aansluit bij de maatschappelijke wensen. Inwoners en maatschappelijke partners verwachten maatwerk en gezamenlijk optreden van verschillende overheden, toegespitst op de specifieke opgaven die spelen in hun regio. Telkens wordt verwacht dat de opgave centraal staat, ongeacht organisatiegrenzen of verdeling van taken. Het wordt steeds belangrijker om alert te reageren op het initiatief, de bereidheid en de kennis die breed in de samenleving aanwezig is. Tegelijkertijd neemt de behoefte aan regionale regie en heldere kaders toe. Om aan deze maatschappelijke wens te voldoen vernieuwt de ambtelijke organisatie, richting opgavegericht werken over organisatieonderdelen heen.

4.4 Personeel

Vraag: Hoe is de huidige en gewenste verhouding tussen eigen inzet en externe inhuur? Graag ook uitgesplitst per organisatieonderdeel. Graag in percentage FTE en euro's.

Antwoord op de vraag: huidige verhouding tussen eigen inzet en externe inhuur
In de tabel zijn de loonkosten en kosten voor inhuur gespecificeerd, zoals opgenomen in de begroting 2019.

Omschrijving (bedragen x € 1 mln)	2018 Na NJN	2019	2020	2021	2022	2023
A. Loonkosten formatie	115,4	121,3	121,4	120,8	119,7	119,6
B. Loonkosten	4,9	6,6	6,4	5,9	5,9	5,9
C. Kosten voor inhuur van externen	17,6	17,4	16,8	16,8	16,8	15,3
Totaal arbeidskosten	138,0	145,4	144,6	143,5	142,4	140,8
Percentage inhuur *	12,79%	11,97%	11,62%	11,70%	11,80%	10,87%

De inhuur voor de opvang van fluctuaties vanuit personeelsverloop, vervanging bij ziekte en expertise wordt gedekt vanuit de vaste loonkosten en is geen onderdeel van de in de tabel opgenoemde 'Kosten voor inhuur van externen'.

Toelichting op de tabel:

A: Loonkosten voor de formatie van de provincie Zuid-Holland

Het formatiebudget bestaat uit vaste en variabele loonkosten en het frictiebudget personeel gerelateerde kosten.

Vaste loonkosten zijn de reguliere beloningen volgens de salarisschaal en vaste toelagen. Met ingang van 2018 zijn de gedifferentieerde loonkosten onderdeel van de vaste loonkosten.

Variabele loonkosten hebben betrekking op betalingen met een incidenteel karakter zoals overwerkkosten, toelagen onregelmatigheid en reis- en verblijfkosten.

Frictiebudget personeel gerelateerde kosten is budget beschikbaar voor bijzondere omstandigheden, overgangsregelingen, specifieke afspraken en onvoorziene zaken. Het budget is meerjarig gevormd bij opstellen van de Begroting 2017 als sluitpost van de totale loonkosten.

B: Loonkosten voor medewerkers in dienst van de provincie welke worden gedekt vanuit materiële budgetten

Dit onderdeel betreft de medewerkers in dienst van de provincie, waarvan de loonkosten worden gedekt uit materiële budgetten. Hierbij gaat het vaak om capaciteitsinzet als onderdeel van (extra) beschikbaar gestelde middelen voor intensivering van beleid. Op basis van de laatste inschattingen wordt hiervoor jaarlijks een bedrag van circa € 6 mln uitgegeven, onder andere aan trainees, het programma Energietransitie en het Klimaat Energie Akkoord. Voor 2019 en 2020 is voor Circulair Zuid-Holland een bedrag van € 0,5 mln begroot.

C: Kosten voor inhuur van externen

Er is gekozen voor een flexibele schil bij de uitvoering van programma's en projecten. De verwachte omvang van de inhuur is niet exact te voorspellen. In de Begroting wordt het bedrag opgenomen voor de inzet van de flexibele schil.

Het uitdrukken van de externe inhuur in een percentage van het aantal FTE is niet mogelijk, omdat de inzet van externe inhuur niet wordt vastgelegd per FTE. De reden hiervoor is dat sturing plaatsvindt op totale arbeidskosten, waar externe inhuur een onderdeel van is.

Onderstaande tabellen (bron: begroting 2019) geven de verhouding tussen eigen inzet en externe inhuur uitgedrukt in een percentage van de totale arbeidskosten (euro's) weer.

Dit is per organisatieonderdeel voor 2019:

C. Kosten voor inhuur van externen	% inhuur
Afdeling Projecten en Programma's	25%
Dienst Beheer Infrastructuur	16%
Afdeling Mobiliteit en Milieu	19%
Afdeling Water en Groen	10%
Afdeling Samenleving en Economie	1%
Afdeling Ontwikkeling en Grondzaken	3%
Afdeling Ruimte, Wonen en Bodem	5%
Programma Energietransitie	43%
Afdeling Bestuur	0%

Afdeling Communicatie	0%
Afdeling Opdrachtgeverschap	0%
Griffier	8%
Afdeling Informatisering en Automatisering	18%
Afdeling Financiële en Juridische Zaken	5%
Afdeling Facilitaire Zaken	5%
Afdeling Personeel en Organisatie	6%
Directieteam	0%
Totaal percentage inhuur	11,97%

*Dit is inclusief inhuur op investeringsprojecten.

Antwoord op de vraag: gewenste verhouding tussen eigen inzet en externe inhuur

De organisatie hanteert geen richtlijn voor de gewenste verhouding tussen eigen inzet en externe inhuur.

4.5 Organisatie en ICT

Vraag: Graag een notitie met een verantwoording wat de investeringen van twee keer vijf miljoen in organisatie en ICT vanuit de vorige coalitieafspraken en wat dit heeft opgeleverd, zijn de gestelde doelen bereikt en is het traject afgerond?

Antwoord mbt € 5 miljoen Kwaliteitsimpuls organisatie

In het coalitieakkoord is € 5 mln ter beschikking gesteld aan de organisatie om de kwaliteit van het personeel waar nodig te verhogen. Aan de start van de collegeperiode is vervolgens een scheiding gemaakt van € 2 mln specifiek bestemd voor verjonging (met name financiering trainees) en € 3 mln voor het mogelijk maken van versnelde instroom van kennis en/of vaardigheden die nu niet of schaars in de organisatie aanwezig waren.

De € 2 mln (later 3,5 mln) voor financiering van trainees heeft in de afgelopen periode plaatsgevonden. De provincie heeft daarmee in de afgelopen periode belangrijke stappen gezet om de vergrijzing en ontgroening van de organisatie te verminderen. Veruit het merendeel van de trainees blijven namelijk ook na hun traineetraject bij de provincie werken. Daarnaast is op deze manier op een positieve wijze bijgedragen aan de arbeidsmarktpositie van de provincie bij deze doelgroep.

De inzet van en uitputting op de € 3 mln (later 1,5 mln) voor schaarse kennis / ervaring is deels geslaagd en deels achtergebleven bij de verwachtingen vooraf. Waar we in geslaagd zijn is om op een aantal belangrijke domeinen versnelde

instroom te realiseren. Voor Public Intelligence, Gebiedsgericht werken, HR analytics en Innovatieve werkvormen (serious gaming en dwarskijken) is door de kwaliteitsimpuls bijgedragen aan het versneld toekomstklaar maken van de organisatie. De aantallen en de reikwijdte van de ambitie waren echter hoger. Om een aantal redenen hebben we die ambitie niet volledig gerealiseerd:

- De versnelde instroom diende vooruit te lopen op het uiterlijk in maart 2019 (eind collegeperiode) structureel laten indalen van deze impulsplekken in de reguliere formatie / arbeidscapaciteit van de organisatie. Het aanspreken van de kwaliteitsimpuls veronderstelde daarmee dat onderdelen van de organisatie meerjarig de vraag en het aanbod in arbeidscapaciteit konden overzien, met andere woorden dat Strategische Personeelsplanning (SPP) was ingezet. Dat bleek, zeker aan het begin van de coalitieperiode, een lopende ontwikkeling die zich pas gaandeweg heeft doorgezet. Dat betekent wel dat er in eerste instantie geen autonome claims zijn geweest op de kwaliteitsimpuls.
- Om die reden is er vervolgens een proces ingericht waarbij het toenmalig directie- en afdelingsmanagement, op basis van concrete profielen, prioritaire domeinen hebben aangewezen om de kwaliteitsimpuls voor aan te wenden. Voor een deel heeft dit proces dus geleid tot het versneld in laten stromen van nieuw personeel. Echter, de wervingstrajecten die zijn gestart hebben niet tot het gewenste resultaat geleid onder meer door de schaarste op de arbeidsmarkt en de complexe arbeidsmarktpositie van de provincie dicht bij een groot aantal andere overheidsorganisaties.

Aangezien de besteding achterbleef bij de verwachtingen, is in de zomer van 2018 besloten om het budget voor versnelde instroom met 1,5 mln te verlagen. Dit budget is toegevoegd aan het budget voor verjonging en heeft tot de begroting 2019 gezorgd voor dekking van de diverse traineetrajecten. Het meerendeel van de trainees is uiteindelijk ook ingedaald in de vaste formatie van PZH. Inzetten op jong talent blijft belangrijk aangezien met de voorziene uitstroom in verband met pensionering de gemiddelde leeftijd van de medewerkers van PZH in de komende vier jaar zal stijgen tot boven de 50 jaar.

Antwoord mbt € 5 miljoen impuls ICT

Het leveren van betrouwbare overheidsinformatie wordt een steeds belangrijker taak van de provincie. Voor de samenleving, die om verantwoording vraagt. Voor (kleine en grote) bedrijven, die provinciale data gebruiken om hun producten te verbeteren. Ook gemeenten kunnen data van de provincie gebruiken (en vice versa) om beleid beter op elkaar te kunnen afstemmen. En niet in de laatste plaats voor de eigen collega's, die met betere informatie beter beleid kunnen maken en dat beter kunnen uitvoeren.

De provincie heeft daarom, op basis van het Hoofdlijnenakkoord 2015-2019 eenmalig € 5 miljoen geïnvesteerd in transparantie, openheid en een goede informatievoorziening. Het grootste deel hiervan (3,6M) is geïnvesteerd in de daarvoor benodigde innovatieve ICT-infrastructuur. Er is een zogeheten datawarehouse gerealiseerd, waarmee open datatoepassingen voor de provincie mogelijk is gemaakt. Dit datawarehouse wordt momenteel bij de afdeling Informatisering en Automatisering in beheer genomen en verder ontwikkeld. Voor

het overige zijn concrete producten opgeleverd (0,9M: dashboards, interactieve kaarten et cetera) en is ingezet op opleiding van medewerkers (0,5M).

De doelen uit het Hoofdlijnenakkoord 2015-2019 zijn behaald. Zo zijn zeer veel documenten voor het publiek ontsloten, waaronder de besluiten van GS met bijlagen. Ook is de provinciale begroting begrijpelijker weergegeven. Daarnaast zijn honderden datasets ontsloten voor webontwikkelaars, bijvoorbeeld van het weggebruik op provinciale wegen. Verder maakt vrijwel iedere afdeling van de provinciale organisatie meer gebruik van data om betere kwaliteit werk te leveren. Een voorbeeld daarvan is Smartshipping waarmee goederenvervoer over water efficiënter wordt.

Deze nieuwe manier van werken wordt meer en meer onderdeel van het reguliere werk. Te denken valt aan het inpassen van data analyses in beleidsprocessen, interactieve websites (Omgevingswet), e-formulieren, digitale vergunningverlening. Vanuit de in deze collegeperiode gevormde basis kan zo een volgende stap in de digitale transformatie van de provincie worden gezet.

4.6 Subsidies

Vraag: Graag een gespecificeerd overzicht van alle subsidiestromen per beleidsterrein, uitgesplitst in structureel, incidenteel en projectgebonden.

Antwoord:

Subsidie wordt vanuit de bestuurskunde als één van de grote beleidsinstrumenten beschouwd om beleidsdoelstellingen van overheden te realiseren. De in de begroting beschikbare budgetten worden via subsidie uitgegeven als blijkt dat dit het beste instrument is om het beleid te realiseren. Jaarlijks wordt ongeveer een derde (i.c. € 200 tot 250 mln.) van de provinciale begroting via subsidies beschikt.

Voor een gespecificeerd overzicht verwijzen wij u naar de tabel in de bijlage. Hierbij hebben wij uw vraag om uitsplitsing als volgt geïnterpreteerd:

- a) Structureel: subsidies aan ketenpartners, die bijdragen aan ons doel waarbij de subsidierelatie al 4 jaar of langer duurt. Deze subsidies worden over het algemeen per jaar verstrekt. *N.B. de term structureel wil in dit verband niet zeggen dat de dekking in de begroting structureel is gefinancierd (zie antwoord 4.1).*
- b) Incidenteel: subsidies die verstrekt zijn al dan niet via een subsidieregeling waarvan de verwachting is dat danwel al bekend is deze niet opnieuw aangevraagd zullen worden danwel dat de subsidieregeling eindigt of zal eindigen.
- c) Projectgebonden: subsidies waarvan de activiteiten door netwerkpartners binnen een afgebakende periode plaatsvinden, welke kort danwel langlopend (meerdere jaren) kan zijn.

Zowel structurele als projectgebonden subsidies kunnen via begrotingssubsidies, dan wel via reguliere subsidieregelingen aangevraagd en verstrekt worden.

Bij dit laatste wordt veelal met subsidieplafonds gewerkt, d.w.z. het subsidiebedrag dat maximaal (voor dat beleidsonderwerp kan worden verstrekt in een specifieke periode.

Specifiek voor begrotingssubsidies is dat de naam van de begunstigde en het maximale subsidiebedrag in de begroting zijn opgenomen.

Wij merken op dat wij hier de term incidenteel breder hebben geïnterpreteerd hebben dan volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb) zou mogen.

Volgens de Awb zijn incidentele subsidies namelijk projectsubsidies welke maximaal 4 jaar kunnen duren

4.7 Ambulances

Vraag: Wat is de taak en de invulling daarvan van de provincie bij aanrijtijden van ambulances?

Antwoord:

Het ambulancevervoer is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de veiligheidsregio en de zorgverzekeraars. De provincie heeft geen rol waar het gaat om de aanrijtijden van ambulances betreft.

De commissaris van de Koning (cdK) heeft in het kader van zijn rijkstaken een toezichthoudende rol op de crisisvoorbereiding en de bestuurlijke samenwerking in de veiligheidsregio's. Dit vloeit voort uit de Wet veiligheidsregio's. Indien uit een rapportage van de Inspectie van Justitie en Veiligheid blijkt dat de taakuitvoering in een veiligheidsregio op een onderdeel (dus bijvoorbeeld ambulancezorg) tekortschiet, ziet de cdK er op toe dat het bestuur van de veiligheidsregio passende maatregelen neemt om de tekortkomingen weg te nemen. In een uitzonderlijk geval kan de cdK, na instemming van de minister van Justitie en Veiligheid, een aanwijzing geven.

4.8 Opcenten Motorrijtuigenbelasting

Vraag A: Wat is het meerjarig budgettaire effect van het niet indexeren van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting (MRB)

Vraag B: en van het structureel maken van de in de vorige bestuursperiode afgesproken tijdelijke verlaging?

Antwoord op vraag A: Niet indexeren opcenten

In de begroting is uitgegaan van het niet-indexeren van de MRB.

Het effect van wel indexeren is in de tabel opgenomen: het bedrag is de jaarlijkse toename van de MRB.

basisjaar = 2019 (opcententarium 90,4)

2020: +€5,5 mln (opcententarium: 91,8)

2021: +€11,2 mln (opcententarium: 93,3)

2022: +€16,9 mln (opcententarium: 94,8)

2023: +€ 22,8 mln (opcententarium: 96,3)

Hierbij is uitgegaan van de meest recente inzichten van het CPB over de ontwikkeling van de consumentenprijzenindex uit het centraal economisch plan (CEP, maart 2019). In het CEP wordt een inflatie verwacht van 1,5% in 2020, oplopend naar jaarlijks 1,6% in de periode 2021-2023.

De bedragen zijn indicatief omdat het CPB de inflatiecijfers periodiek bijwerkt op basis van de actuele economische inzichten op dat moment.

Het wel (deels) indexeren van het tarief leidt dus tot een structurele verbetering van het begrotingssaldo.

Antwoord op vraag B: het structureel maken van de verlaging

Het opcenten tarief in 2020 zal met 1,3 opcent stijgen naar 91,7 opcenten in verband met afloop incidentele verlagingen. Als het tarief op 90,4 opcent wordt gehouden dan betekent dit dat de inkomsten MRB met € 4,9 mln p/j omlaag gaan. In periode 2020-2023 is dit totaal € 19,6 mln, de beschikbare middelen voor integrale afweging zullen dus met dit bedrag dalen.

In het advies ambtelijke handreikingen aan de nieuw gekozen Statenleden uit maart 2019, is het advies gegeven om alleen incidenteel te intensiveren. Een structurele verlaging heeft een structurele daling en dus verslechtering van het begrotingssaldo tot gevolg.

In onderstaande tabel is ter illustratie aangegeven wat voor enkele typen auto's het effect van de verlaging met 1 opcent (minderopbrengst € 3,7 miljoen/jr) is:

Type auto	Effect in €/jr	Opmerkingen
Tesla	€0	vrijgesteld
Kia Picanto	€2	
VW Golf	€4	
Audi Q7	€10	

5. Natuur, milieu, recreatie, cultuur

5.1 Natuur- en recreatiegebieden

Vraag: Wat is er nodig voor beheer en onderhoud van bestaande natuur en recreatiegebieden in de komende periode en wat zijn projecten waar nog keuzes in gemaakt kunnen worden?

Vraag A: 'Wat is er nodig voor beheer en onderhoud van bestaande natuur in de komende periode?'

Vraag B: 'Wat is er nodig voor beheer en onderhoud recreatiegebieden in de komende periode?'

Vraag C: 'en wat zijn projecten waar nog keuzes in gemaakt kunnen worden?'

Beheer en onderhoud

Beheer en onderhoud maken volgens de Visie en Uitvoeringsagenda Rijke Groenblauwe Leefomgeving (RGLB) integraal onderdeel uit van de aanpak van deze opgave. De Visie en Uitvoeringsagenda zijn in februari 2019 door PS vastgesteld. De beheerbijdrage willen we zo effectief mogelijk inzetten. "Beheer is het nieuwe realiseren", dat wil zeggen: beheerders zorgen voor het kwalitatieve behoud van het landschap en zij hebben met de provincie een belangrijke verantwoordelijkheid bij de integrale transitie van de groenblauwe leefomgeving, waaronder het Landschapspark Zuidvleugel.

Antwoord op vraag A: Beheer en onderhoud van bestaande natuur:

Natuurbeheer

Voor het beheer van gerealiseerde natuur stelt de provincie beheersubsidie beschikbaar. Hiervoor is structureel € 13,7- € 14,7 mln. (2020 – 2023) beschikbaar. Deze beheersubsidie wordt verstrekt via een landelijke modelsubsidieregeling die in de provincies zo uniform mogelijk wordt uitgevoerd.

Agrarisch natuurbeheer

Een aanzienlijk deel van de biodiversiteit is afhankelijk van terreinen buiten natuurgebieden, zoals bijvoorbeeld weidevogels in het agrarische land. De provincie heeft tot en met 2022 € 6,8 mln per jaar budget om subsidies beschikbaar te stellen voor maatregelen die agrariërs treffen ten behoeve van de biodiversiteit: het agrarisch natuurbeheer. Denk hierbij aan het later maaien van de graslanden waar weidevogels broeden. Van de totale subsidie wordt € 3,2 mln gedekt uit de provinciale begroting en € 3,2 mln uit cofinanciering van de EU, daarnaast leveren de regionale partners nog een kleine bijdrage.

Vanaf 2023 vervalt de bijdrage van de EU, het beschikbare budget wordt daarom vanaf dat jaar verlaagd tot € 3,0 mln.

Natura 2000 (N2000) / Programma Aanpak Stikstof (PAS)

In de N2000 gebieden staan de Europees beschermde natuurwaarden centraal. Provincies (en soms het Rijk) hebben voor deze gebieden N2000 beheerplannen opgesteld. Hiervoor heeft de provincie jaarlijks structureel een budget beschikbaar van € 3,6 - € 4,3 mln.

In de 1e beheerplanperiode wordt ingezet op het behoud van de aanwezige waarden. Dit houdt in dat de achteruitgang wordt gestopt en de basis wordt gelegd om in de 2e en 3e beheerplanperiode ook verbetering te realiseren.

Van de 21 N2000-gebieden in Zuid-Holland is voor 16 gebieden het eerste beheerplan vastgesteld en voor 4 gebieden het tweede beheerplan. Voor één gebied (Krammer-Volkerak) moet het eerste beheerplan nog worden opgesteld. Daarmee ligt de focus de komende jaren nog op de uitvoering van maatregelen t.b.v. instandhouding. Op termijn verschuift dit richting maatregelen voor verbetering.

Voor de uitvoering van N2000-maatregelen zijn meerjarige overeenkomsten met terreinbeheerders afgesloten. Een groot deel van deze N2000-maatregelen zijn ook PAS-relevant. Vastlegging van de uitvoering van deze "PAS-maatregelen" in een overeenkomst is noodzakelijk voor de juridische houdbaarheid van vergunningen die worden verleend op basis van de Wet Natuurbescherming.

Antwoord op vraag B: Beheer en onderhoud recreatiegebieden:

Voor beheer en onderhoud van de bestaande recreatiegebieden is ruim € 7 mln per jaar beschikbaar ten behoeve van

- 1) recreatiegebieden in provinciaal eigendom,
- 2) recreatiegebieden in eigendom van derden (de recreatieschappen) en
- 3) voor recreatieve voorzieningen en de toegankelijkheid van natuurgebieden.

Het bedrag van ruim € 7 mln voor beheer en onderhoud van bestaande recreatiegebieden is structureel opgenomen in de begroting. NB in een aantal gebieden is achterstallig onderhoud. Er wordt onderzocht om hoeveel middelen dit gaat en hoe dit gedekt kan worden.

Overdracht van recreatiegebieden

In Zuid-Holland ligt ruim 14.200 ha openbaar buiten-stedelijk recreatiegebied, als zodanig begrensd in de Omgevingsverordening. Hiervan is een groot deel in eigendom en beheer bij natuur- en recreatieschappen, gemeenten en Staatsbosbeheer. Momenteel heeft de provincie in zeven recreatiegebieden ruim 900 ha in eigendom. De provincie draagt deze gebieden de komende jaren over, aan bij voorkeur gemeenten, en anders terreinbeheerders. De recreatiegebieden liggen meestal dicht bij het grootstedelijke gebied. Hierdoor hebben de gebieden bij de inrichting over het algemeen een intensief karakter gekregen. De intensieve inrichting vertaalt zich in relatief hoge onderhoudskosten per hectare.

Overdracht van recreatiegebieden gaat doorgaans gepaard met een afkoopsom van het beheer. In de afgelopen jaren zijn diverse recreatiegebieden overgedragen met een afkooptermijn van 15 tot 30 jaar. Indien overeenstemming over overdracht wordt bereikt, zullen middelen moeten worden vrijgemaakt voor de afkoopsom. Hier staat tegenover dat de jaarlijkse beheermiddelen zullen vrijvallen.

Antwoord op vraag C Waar kunnen nog keuzes gemaakt worden:

Voor wat betreft het **natuurbeheer** en het **agrarisch natuurbeheer** zijn er afspraken gemaakt tussen Rijk en de provincies in het landelijke natuурpact. Andere keuzes betekenen het openbreken van het natuурpact.

Een deel van de middelen voor **recreatiebeheer** (ruim € 4 mln) wordt nu uitgekeerd aan de natuur- en recreatieschappen op basis van overeenkomsten afgesloten ten tijde van de uittreding van de provincie uit deze schappen. Dit bedrag blijft conform besluitvorming PS structureel beschikbaar voor recreatiebeheer.

Van het totale recreatiebudget (€ 7 mln) is ruim €1 mln in de begroting beschikbaar voor een eventuele beheerimpuls/stijging van beheerkosten. Hiervoor zijn tot 2021 harde toezeggingen gedaan aan diverse partijen en projecten, daarna is er weer ruimte voor nieuwe afspraken.

Natura 2000/PAS

Hier is de ruimte voor wijzigingen op andere keuzes zeer beperkt. Het Rijk heeft instandhoudingsdoelen vastgesteld en beslist welke natuurwaarden in welke gebieden verbetering behoeven. Provincies besluiten over omvang en tempo van deze verbetering en leggen dit vast in het beheerplan. Voor alle N2000-gebieden is daarmee de ambitie voor verbetering vastgelegd in de vigerende beheerplannen m.u.v. Krammer-Volkerak (nog geen aanwijzingsbesluit) en Nieuwkoop (geen verbeteringsdoelen geformuleerd in 1^e beheerplan). In gebieden waar de instandhoudingsdoelen onder druk staan (o.a. Nieuwkoop) zijn mogelijk (ingrijpende) aanvullende maatregelen nodig.

5.2 Natuur- en recreatieopgave

Vraag: Wat is de stand van zaken van de grote provinciale natuur- en recreatieopgave met een inschatting van de planning, draagvlak en de benodigde middelen?

Antwoord:

Realisatie NatuurNetwerkNederland (NNN)

De restantopgave voor de periode 2019 t/m 2027 is om 1.346 hectare grond beschikbaar te krijgen voor het NNN en 3.307 hectare nieuw ingericht natuurgebied en 113 kilometer ecologische verbindingen te realiseren (referte: Programma Zuid-Hollands Groen 2019-2033). De restantopgave betreft de opgave aan te realiseren nieuwe natuur, voor zover niet al gereed en voor zover niet al geschrapt bij de herijking van de Ecologische Hoofdstructuur in 2013.

De planning van de verwerving is lastig. Momenteel gaan we uit van minnelijke verwerving, behalve in de Krimpenerwaard waar is gekozen voor volledige schadeloosstelling en uiteindelijk, wanneer aankoop dan nog niet lukt, onteigening.) Dit leidt tot wisselende resultaten. Dit betekent dat gedurende uitvoering steeds gekeken wordt of dit de beste verwervingsstrategie is en of we over zouden moeten gaan tot onteigening; de planning is om deze opgave in de periode 2019 t/m 2027 te realiseren.

In de begroting (Programma Zuid-Hollands Groen 2019-2033) is een bedrag van ruim € 220 mln. beschikbaar, verdeeld over de jaren 2019-2033. Grotendeels zijn dit

middelen die afkomstig zijn van het Rijk (Natuurpact) en volgens de afspraken moeten worden besteed aan de realisatie van het NNN.

De opgave in de deelgebieden Krimpenerwaard en Gouwe Wiericke wordt uitgevoerd door stuurgroepen bestaande uit lokale overheden. Hiervoor zijn gebiedsovereenkomsten gesloten. De opgave buiten de genoemde twee gebieden wordt per deelproject opgepakt. Hier is recent een businesscase voor opgesteld en per deelproject wordt bezien wat de beste aanpak zal worden. Hierover zijn daarom (nog) geen algemene uitspraken te doen.

Natura 2000/PAS

Instandhoudings- en verbeteringsdoelen vigerende beheerplannen:

- Planning: maatregelen t.b.v. instandhouding zijn volop in uitvoering dan wel uitgevoerd. Maatregelen t.b.v. verbetering treden in uitvoering vanaf het 2e beheerplan.
- Draagvlak: het betreft maatregelen binnen N2000-gebieden waarvoor het draagvlak over het algemeen hoog is.
- Middelen: de beschikbare middelen voor maatregelen t.b.v. instandhouding en uitbreiding binnen N2000 gebieden (m.u.v. Nieuwkoop en Boezems Kinderdijk) zijn volgens de laatste planning toereikend t/m 2026. Vanaf 2027 is sprake van een tekort dat naar verwachting oploopt tot in totaal ca. € 11 mln over de periode 2027-2033. Grofweg gesteld zijn er voldoende middelen voor de 1e en 2e PAS-periode (t/m 2027) maar voor de 3e PAS-periode (2028-2033) moet nog onderzocht worden wat het beheersgevolg is en hoe dit voor die periode gedekt kan worden.

Instandhoudings- en verbeteringsdoelen Nieuwkoop:

- Planning: in 2021 is vaststelling van het 2^e beheerplan voorzien. De evaluatie van het 1^e beheerplan is dit jaar gestart. De instandhoudingsdoelen staan onder druk en de verbeteringsdoelen en –maatregelen moeten nog worden vastgesteld. Mogelijk zijn extra maatregelen nodig voor instandhouding.
- Draagvlak: afhankelijk van de gekozen ambities en daarmee gepaard gaande maatregelen zal het verkrijgen van draagvlak moeilijk zijn. In Nieuwkoop spelen veel meer vraagstukken dan alleen N2000. Het vaststellen van verbeteringsdoelen vraagt dan ook om uitwerking in een bredere context dan alleen N2000 (o.a. waterbeheer, bodemdaling, landschap, landbouw, recreatie).
- Middelen: of voldoende middelen beschikbaar zijn voor instandhouding moet blijken uit de evaluatie van het 1^e beheerplan. Voor verbetering en mogelijk ook instandhouding zijn aanvullende middelen nodig. Potentiële maatregelen zijn o.a. aankoop + inrichting van gronden en brongerichte maatregelen stikstofuitstoot. Een voorbeeld is de aankoop en inrichting van gronden Meije-graslanden (kosten ca. € 27 mln). Middels Europese subsidies (o.a. LIFE) is potentieel 50% Europese cofinanciering mogelijk.

Verbeteringsdoelen Boezems Kinderdijk:

- Planning: in 2021 is vaststelling van het 2^e beheerplan voorzien. De evaluatie van het 1^e beheerplan start dit jaar.
- Draagvlak: nog te verkennen.

- Middelen: betreft aankoop + inrichting foerageergebieden (Blokweer en Nieuw Lekkerland) binnen N2000-gebied (kosten ca € 10 mln). Middels LIFE-subsidies is potentieel 50% Europese cofinanciering mogelijk.

Voor het robuust maken van natuurwaarden in N2000-gebieden is vaak vereist dat ook maatregelen buiten N2000 gebieden genomen worden zoals de realisatie van bufferzones, bescherming van foerageergebieden en een brongerichte aanpak van stikstofuitstoot. De kosten van dergelijke maatregelen zijn doorgaans hoog en vragen extra middelen. Nadere uitwerking is erg gebiedsspecifiek en vindt plaats bij het opstellen van een nieuw beheerplan. Middels Europese subsidies (o.a. LIFE) is potentieel 50% Europese cofinanciering mogelijk.

5.3 Rol en taak VTH en Omgevingsdiensten

Vraag: Wat is de rol en taak van de provincie op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving in relatie tot de omgevingsdiensten?

Antwoord

Zuid-Holland heeft wettelijke taken bij het bewaken van de kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving van haar inwoners en bedrijven. Dat doet zij onder meer door met Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) de emissies, hinder en veiligheidsrisico's van de industrie te beperken.

De provincie is voor circa 350 complexe bedrijven het bevoegd gezag voor de VTH. Een bijzondere categorie bedrijven zijn de bedrijven waar grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen worden geproduceerd, opgeslagen of toegepast. Voor deze bedrijven geldt naast het reguliere wettelijke regime ook het Besluit risico's zware ongevallen (Brzo). In de provincie zijn er circa 120 bedrijven die onder de Brzo-wetgeving vallen. Ongeveer een derde van alle Brzo bedrijven in Nederland ligt in Zuid-Holland.

De uitvoering van de VTH taken bij bedrijven wordt in Nederland gedaan door zogenoemde Omgevingsdiensten. In Zuid-Holland hebben we 5 omgevingsdiensten.

- Zuid-Holland Zuid (OZHZ),
- West-Holland (ODWH),
- Midden-Holland (ODMH),
- Haaglanden (ODH)
- DCMR Milieudienst Rijnmond (DCMR).

De uitvoering van VTH taken bij Brzo bedrijven is geconcentreerd bij de DCMR (deze bedrijven hebben een apart regime waarvoor expertise nodig is en zijn vooral geconcentreerd in de regio Rijnmond).

De omgevingsdiensten voeren daarnaast ook andere wettelijke taken uit voor de provincie. Het betreft taken op grond van de volgende wetten:

- de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo);

- de Wet natuurbescherming (Wnb);
- de Wet milieubeheer (Wm);
- het Besluit risico's zware ongevallen (Brzo);
- de Wet hygiëne en veiligheid van badinrichtingen en zwemgelegenheden (Whvbz);
- de Wet luchtvaart (Wlv);
- de Waterwet (Ww);
- de Wet bodembescherming (Wbb);
- de Ontgrondingenwet;
- het Bouwbesluit 2012.

Omgevingsdiensten zijn een gemeenschappelijke regeling waarin gemeenten en de provincie deelneemt. De provincie is dus niet alleen opdrachtgever, maar ook mede-eigenaar van de omgevingsdiensten. De provincie is (als opdrachtgever) lid van het Dagelijks Bestuur van de omgevingsdiensten ODH, ODWH en ODMH. Van OZHZ en DCMR is de provincie voorzitter van het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur. In het Algemeen Bestuur van de vijf omgevingsdiensten neemt de provincie (ook) deel als eigenaar. De provincie levert ook de penningmeester voor de DCMR.

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland hebben op 19 december 2017 de Nota Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving 2018 – 2021 (Nota VTH 2018 – 2021) vastgesteld. De Nota VTH 2018 – 2021 bevat de provinciale visie, koers en sturing en de daarbij behorende uitvoeringskaders voor vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de komende vier jaar. Deze nota is op 1 januari 2018 in werking getreden. De uitvoeringskaders gaan onder andere over het actualiseringsbeleid voor vergunningen, risicogericht toezicht en hoe wordt opgetreden tegen overtredingen. Verder gaat de Nota VTH 2018 – 2021 in op de wijze waarop inwoners en andere belanghebbenden over vergunningverlening en de resultaten van toezicht en handhaving worden geïnformeerd.

Een speerpunt van het beleid is transparantie. Zo kent de provincie een online Brzo-viewer, waarmee inwoners inzicht hebben in emissies van Brzo-bedrijven. Daarnaast zijn we op verzoek van provinciale staten vanaf 1 januari 2019 aan de slag met het programma Altijd Actuele Digitale Vergunning (AADV), een ontwikkelprogramma om vergunningen actueel, transparant en toekomstvast te maken.

5.4 Middelen VTH

Vraag: Wat zijn de benodigde middelen om de wettelijke taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving op een goede manier te kunnen uitvoering?

Antwoord

De goede manier van uitvoering van de taken op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) is de afgelopen periode herhaaldelijk besproken tussen GS en PS. Op basis van deze gesprekken zijn er afgelopen twee jaar een aantal financiële impulsen doorgevoerd, waaronder

structureel €1.8 mln extra voor incidenten (zoals Chemours/DuPont), €1.8 mln voor risicogericht toezicht voor drie specifieke branches (stapsgewijze bijdrage⁵) en €0,7 mln voor versterken vergunningverlening. Ten slotte is er op basis van motie 813 in 2018 besloten incidenteel €6 mln beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van een vierjarig programma om te komen tot een Altijd Actuele Digitale Vergunning. Met deze extra gelden wordt op een goede manier invulling gegeven aan de uitvoering van de nota VTH.

Voor de uitvoering van alle taken door de Omgevingsdiensten stelt de provincie in 2019 de volgende opdrachtbudgetten beschikbaar, inclusief incidentele taken:

DCMR: 30 mln

Omgevingsdienst Haaglanden: 8 mln (inclusief taak groene vergunningverlening)

Omgevingsdienst West Holland: 3,5 mln

Omgevingsdienst Midden Holland: 4 mln

Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid: 8 mln (inclusief taak groene handhaving)

De omgevingsdiensten ontvangen ook bijdragen vanuit de aangesloten gemeenten voor de uitvoering van gemeentelijke taken.

5.5 Erfgoed en Cultuur

Vraag: Wat is de wettelijke taak van de provincie op het gebied van erfgoed en cultuurbeleid?

Antwoord

Culturele infrastructuur en monumentenzorg is een belangrijke taak van de provincie (toelichting, we hanteren zelf niet het woord kerntaak). Een culturele identiteit en culturele voorzieningen maken een provincie aantrekkelijk om in te wonen, werken en recreëren. De provincie zet zich in voor het behoud en de ontwikkeling van deze culturele identiteit en zorgt ervoor dat culturele voorzieningen goed toegankelijk zijn en blijven. De provincie richt zich onder andere op het behoud, ontwikkeling en herbestemming van het culturele erfgoed. De provincie is daarnaast verantwoordelijk voor monumentenzorg en cultuureducatie voor jongeren en ondersteunt gemeenten bij taken op het terrein van erfgoed en archeologie.

Onderstaand ontvangt u een overzicht van de wettelijke taken en bestuurlijke afspraken op het gebied van erfgoed en cultuurbeleid.

Wettelijke taken op het gebied van erfgoed en cultuurbeleid:

Wet op de ruimtelijke ordening (WRO) c.q. het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)

- Beschermen UNESCO werelderfgoed. Op basis van de WRO/Barro dient de provincie de bescherming van de kernkwaliteiten van werelderfgoed verder uit te werken in een provinciale verordening. Dit belang overstijgt dat van individuele

⁵ 2018 €0,3 mln, 2019 €0,9 mln, 2020 €1,35 mln, 2021 en verder €1,8 mln

gemeenten en regio's omdat het uniek erfgoed betreft op mondiale schaal. In Zuid-Holland gaat het om werelderfgoed Kinderdijk, vanaf 2020 de Nieuwe Hollandse Waterlinie (Gorinchem) en vanaf 2021 de Limes (grens van het Romeinse Rijk).

- Beschermen provinciale archeologische waarden. Op basis van de WRO zijn overheden gehouden om bij vaststelling van een bestemmingsplan rekening te houden met de in de grond aanwezige, dan wel te verwachten (archeologische) monumenten. De provincie heeft als wettelijke taak om de provinciale archeologische waarden met behulp van haar RO-instrumentarium te beschermen.

Erfgoedwet

- Vakkundig bewaren en beschrijven van archeologische vondsten in Zuid-Holland (inclusief documentatie) (behalve de vondsten uit de acht Zuid-Hollandse gemeenten die zelf een gemeentelijk depot hebben). Hiertoe beschikt de provincie over een archeologisch depot in Alphen aan den Rijn.
- Aanwijzen van archeologische depots bij gemeenten.
- Adviesbevoegdheid bij het aanwijzen van monumenten buiten de bebouwde kom.

EU-verdrag van Malta

- Bevorderen van de toegang van het publiek tot belangrijke bestanddelen van het archeologisch erfgoed, met name vindplaatsen, en stimuleren van het tentoonstellen aan het publiek van geselecteerde archeologische voorwerpen (art. 9, lid 2 van het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed (herzien), Valletta, 16-01-1992). De provincie Zuid-Holland geeft uitvoering aan deze verplichting met de subsidieregeling Publieksbereik Archeologie.

Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen

- Ondersteunen provinciale ondersteuningsinstelling voor bibliotheken. Op 1 januari 2015 is de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) in werking getreden. De Wsob gaat uit van een bibliotheekstelsel, waarin de drie overheden nadrukkelijk samen de netwerkverantwoordelijkheid dragen. Dit netwerk wordt gevormd door: de lokale bibliotheken, de provinciale ondersteuningsinstellingen en de Koninklijke Bibliotheek voor wat betreft haar taak tot het in stand houden van de landelijke digitale bibliotheek.

De provincie Zuid-Holland heeft de uitvoering van de wettelijke provinciale taken belegd bij de provinciale ondersteuningsinstelling Probiblio. Provinciale ondersteuningsinstellingen zijn uit hoofde van de Wsob verantwoordelijk voor onder andere distributie van fysieke werken door middel van interbibliothecair leenverkeer en het samen met andere partijen ontwikkelen van innovaties voor lokale bibliotheken (dubbelt met tekst hierboven)

Bestuurlijke afspraken

- Naast bovengenoemde wettelijke taken van de provincie Zuid-Holland volgen uit het Algemeen kader interbestuurlijke verhoudingen cultuur OCW, IPO en VNG van 3 mei 2012 de volgende taken.

- Restauratie rijksmonumenten. In het kader van de Modernisering van de Monumentenzorg (2012) is de verantwoordelijkheid voor de verdeling en prioritering van de restauratiesubsidie voor rijksmonumenten bij de provincies neergelegd (Bestuurlijke afspraken over de restauratie van rijksmonumenten en het ruimtelijk beleid voor het erfgoed tussen Rijk en IPO, 5 maart 2012), omdat provincies in staat zijn restauratie en herbestemming van rijksmonumenten te verbinden aan andere ruimtelijke opgaven. Jaarlijks ontvangt de provincie hiervoor € 2,3 miljoen.
- Ondersteunen en bevorderen deskundigheid van gemeenten voor monumentenzorg en archeologie. In Zuid-Holland is het Provinciaal Steunpunt voor Monumentenzorg en Archeologie (PSMA) ondergebracht bij Erfgoedhuis Zuid-Holland. Conform de Bestuurlijke afspraken over de provinciale steunfunctie monumentenzorg en archeologie tussen Rijk en IPO (2012) biedt het PSMA een aanspreekpunt voor de ondersteuning van gemeenten, een platform voor afstemming van partijen in de regio en deskundigheidsbevordering van gemeenten.
- Instandhouding basisvoorziening Cultuurparticipatie. Cultuurparticipatie is een kerntaak van provincies waar dit de lokale belangen overstijgt. De provincie Zuid-Holland houdt hiertoe een basisvoorziening cultuurparticipatie in stand. Deze basisvoorziening biedt gemeenten tweedelijnssteun bij de uitvoering van hun taken op het gebied van cultuurparticipatie. Vanaf 2017 bestaat de basisvoorziening uit Kunstgebouw, Jeugdtheaterhuis, PopUnie en Stichting Educatieve Orkestprojecten.

6. Energie

6.0 Context waarbinnen de vragen beantwoord zijn

De provincie Zuid Holland heeft na het Klimaat akkoord van Parijs in 2015 het programma 'Watt Anders' ingericht.

In dit programma zijn stap voor stap de ontwikkelingen op het gebied van Energietransitie ingericht. Het programma werkt opgave gericht en heeft de achterliggende periode de nationale ontwikkelingen (regeerakkoord, ontwerp voor een klimaatakkoord) gevolgd en waar een rol voor de provincie is benoemd, die in het kader van dit programma in gang gezet. De vele dwarsverbanden en intensieve samenwerking met verschillende beleidsdomeinen zoals bijvoorbeeld Economie, Ruimtelijke Ordening, Milieu, Mobiliteit, Circulariteit, Bodemdaling maken de opgaven in 'Watt Anders' verweven met de taken van de provincie.

Belangrijke speerpunten zijn de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen zoals geothermie, zon- en windenergie en het in overleg met de mede-overheden ruimtelijk inpassen hiervan in het landschap.

Er zijn geen structurele middelen in de begroting opgenomen voor het programma 'Watt anders'.

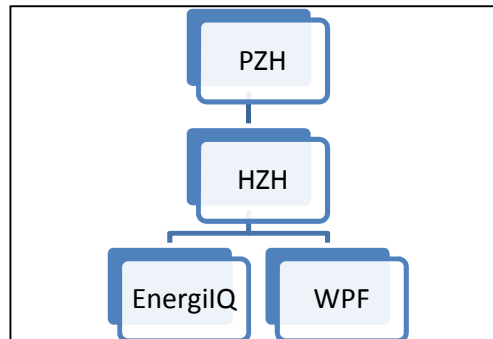
6.1 Revolverende energiefondsen

Vraag: Wat is de actuele status van het revolverende energiefonds(en), wat is er al uitgegeven, wat is er belegd en wat is nog vrij besteedbaar? Graag ook een beschrijving van de doelstellingen van de fondsen.

Antwoord:

Status

- Provinciale Staten hebben de afgelopen jaren besluiten genomen om de provinciale energietransitie extra te stimuleren. Onder meer is besloten tot oprichting van de Houdstermaatschappij Zuid-Holland B.V. (HZH).
- Daarvoor is bewust gekozen omdat HZH een verbonden partij is, waar de provincie een meerderheidsbelang heeft en daardoor vanuit haar aandeelhoudersrol directe invloed kan uitoefenen op het te voeren investeringsbeleid van de revolverende fondsen van HZH.
- Op dit moment zijn dit er twee, te weten het Energie-innovatiefonds Zuid-Holland (EnergiiQ) en het Warmteparticipatiefonds Zuid-Holland B.V. (WPF).
- Beide fondsen zijn 100% dochters van de Houdstermaatschappij Zuid-Holland B.V. (HZH). De provincie Zuid-Holland is enig aandeelhouder van deze entiteit.

- De fondsen rapporteren, via hun beheerder, aan haar aandeelhouder HZH, die op haar beurt rapporteert aan haar aandeelhouder; Provincie Zuid-Holland. De rapportagestructuur is aangesloten op de reguliere planning & control cyclus van de Provincie Zuid-Holland. Provinciale Staten worden via deze route geïnformeerd.

(Financiële) kaders

- Deze fondsen hebben hun eigen investeringsstrategie, welke zijn vastgesteld door Provinciale Staten.
 - In oktober 2016 heeft PS de investeringsstrategie voor EnergiIQ vastgesteld. De financiële middelen worden door de provincie getrapd via de HZH ter beschikking gesteld. In het geval van EnergiIQ is dit maximaal € 35 mln.
 - In maart 2017 heeft PS de investeringsstrategie voor WPF vastgesteld. De financiële middelen worden door de provincie eveneens getrapd via de HZH ter beschikking gesteld. Oorspronkelijk is daarvoor € 65 mln. aan financiële middelen ter beschikking gesteld. Nadien zijn er additionele middelen (onder voorwaarden) beschikbaar gesteld bij de begroting van 2018 (€ 25 mln.) en op 30 januari 2019 (€ 47,5 mln.). Daarmee bedraagt het maximaal fondsvermogen van WPF € 137,5 mln.
- Beide energiefondsen zijn revolverend wat wil zeggen dat de gelden na verloop van tijd terugvloeien naar het fonds zodat deze wederom uitgezet kunnen worden. De fondsen verstrekken derhalve alleen leningen, participaties of garanties en geen subsidies in de vorm van een gift.
- De investeringsstrategieën zijn de kaders waarbinnen de fondsbeheerders dienen te opereren. Voor het WPF is voor het fondsbeheer een eigen structuur ingericht. Voor EnergiIQ wordt het fondsbeheer uitgevoerd door Innovation Quarter.
- De Provincie Zuidholland heeft geen (directe) invloed op de te nemen investeringsbeslissingen. De governance bij HZH kent een aantal (escalatie)stappen om specifieke investeringsbeslissingen voorafgaande aan definitieve besluitvorming te (laten) toetsen.
- Met de gelden die PS beschikbaar hebben gesteld aan deze fondsen worden aandelen HZH volgestort. Vervolgens stort HZH de aandelen van de fondsen vol waardoor er kapitaal beschikbaar komt. Het volstorten van aandelen gebeurt pas als er een verzoek wordt gedaan. Pas dan worden de gelden aangetrokken. Juridisch zijn de gelden echter wel toegezegd en is de Provincie Zuid-Holland geboden het kapitaal op eerste verzoek beschikbaar te stellen.

Realisatie t/m januari 2019

EnergilQ

- Doelstelling van EnergilQ is om renderend en revolverend te investeren in energieinnovaties die bijdragen aan de door de Provincie Zuid-Holland geformuleerde Energieagenda 2016-2020-2050 ('Watt anders').
- Het fonds is per 1 september 2017 gestart met het in eerste instantie inregelen van de organisatie en werving personeel;
- Per januari 2019 is er € 7,3 mln. aan investeringen gecommitteerd;
- Voorbeelden van investeringen:
 - Exasun; een producent van zonnepanelen voor de gebouwde omgeving. Co-investeerder is o.a. ING Sustainable Investments. Tevens heeft ABN een kredietfaciliteit verstrekt;
 - We4Sea; een leverancier van software aan de scheepvaart waarmee het energieverbruik voorspeld kan worden en het verbruik significant gereduceerd kan worden
- Gezien het marktpotentieel wordt er een dealflow van € 6 mln. per jaar begroot.
- HZH is als aandeelhouder het directe aanspreekpunt voor de fondsbeheerder om de voortgang te bespreken en eventuele knelpunten aan te kaarten.

Bron: voortgangsrapportage EnergilQ per 2019

Warmteparticipatiefonds (WPF)

Doelstelling van het WPF is bij te dragen aan de realisatie van de energiedoelen zoals deze zijn geformuleerd in de energieagenda, zijnde CO2-reductie door de benutting van duurzame warmte;

- Het realiseren van een schaa sprong in de warmtemarkt op het terrein van vraag, aanbod, infrastructuur en systemoperatorschap in de provincie Zuid-Holland.
- Het fonds is per 6 oktober 2017 gestart.
- Er is tot op januari 2019 geen vermogen geïnvesteerd. Er zijn wel verregaande besprekingen waardoor niet uit te sluiten is dat de komende jaren het gehele fondsvermogen geïnvesteerd wordt. Deze verwachting is ook aanleiding geweest om het fondsvermogen in januari 2019 op te hogen naar € 137,5 mln;
- Voorbeeld van grote potentiële investering
 - Provincie Zuid-Holland is, samen met de gemeente Rotterdam aandeelhouder van het Warmtebedrijf Rotterdam (WbR). Met de gemeente is eind januari 2019 een bestuursovereenkomst gesloten om onder voorbehoud van een aantal opschortende voorwaarden gezamenlijk middelen beschikbaar te stellen aan het WbR om de Leiding over Oost (LoO) mogelijk te maken.
 - De provinciale middelen zullen getrupt via de HZH aan het WPF ter beschikking worden gesteld mits aan alle opschortende voorwaarden is voldaan;
 - Zodra het WPF daadwerkelijk besluit te investeren, zal PZH de daarvoor benodigde financiële middelen gelden beschikbaar moeten stellen.

Bron: voortgangsrapportage Warmteparticipatiefonds per 2019

Voor verdere informatie wordt verwezen naar de passage inzake warmte.

6.2 Windmolenlocaties

Vraag: Graag een overzicht van alle aangewezen windmolenlocaties in Zuid-Holland met daarbij aangegeven de status van de ontwikkeling en de mate van invloed van de provincie op de ontwikkeling (sturingsmogelijkheden).

Antwoord:

Zie bijgaand overzicht van alle locaties, ontleend aan de concept Monitor Wind op Land 2018. Al deze locaties zijn aangewezen door de provincie in de VRM (thans omgevingsverordening). Ze bieden voldoende ruimte om onze met het Rijk afgesproken opgave van 735,5 MW te realiseren. Er zit een beperkte rek in omdat de ervaring is dat er ook locaties afvallen omdat er bijvoorbeeld geen ontwikkelaar is danwel vanwege technische en juridische belemmeringen.

In de interactieve windkaart op de PZH-website (zie link in de bijlage) is vermeld welke locaties zijn gerealiseerd en welke nog in ontwikkeling zijn.

Projecten windenergie Zuid-Holland:
(alle in de VRM (omgevingsverordening) aangewezen projectlocaties, met daarbij de prognose voor het aantal te realiseren MW's.

In de interactieve windkaart op de site van de provincie is per project aangegeven wat de stand van de ontwikkeling is: <https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/energie/windenergie/>

Windparken en windlocaties

Bestaand windpark

Windpark in ontwikkeling

Aangewezen VRM windlocatie - nog geen initiatief

Gemeente	Locatie	Prognose MW
Dordrecht	DR Duivelseiland (windturbine Krabbegors) ³	2,3
Dordrecht	DR Dordtse Kil III, IV Krabbepolder	8,5
Zwijndrecht	DR Groote Lindt	6,0
Papendrecht	DR Oosteinde	3,0
Goeree-Overflakkee	GO Haringvliet ^o	21,6
Goeree-Overflakkee	GO WP Oost Flakkee / Anna Wilhelminapolder ^o	32,0
Goeree-Overflakkee	GO Windpark Blaakweg ³	12,0
Goeree-Overflakkee	GO Windpark Suyderlandt ³	11,7
Goeree-Overflakkee	GO Noordrand-Kroningswind ³	76,0
Goeree-Overflakkee	Opschaling Piet de Wit ³	28,0
Rotterdam	HC Locatie BP (Nerefco) ³	0,0
Rotterdam	HC Windpark Sif Maasvlakte	12,0
Rotterdam	HC Landtong Rozenburg I (repowering)	29,7
Rotterdam	HC Maasvlakte II Harde zeewering	40,0
Rotterdam	HC Maasvlakte II Zachte zeewering	60,0
Westland	HL A20-locatie	6,7
Hoeksche Waard	HW HogeZandse polder ^o	30,6
Hoeksche Waard	HW WP Spuiwind PCR	
Hoeksche Waard	HW WP Oude Maas ³ GCR	
Hoeksche Waard	HW Westerse polder ³	21,0
Hoeksche Waard	HW WP Mariapolder ³ GCR	
Gorinchem	OV Bedrijventerrein Gorinchem Noord (Groote Haar) ^o	6,0
Zoeterwoude	OV Windpark Papemeer ^o	6,0
Teylingen	OV Akzo Nobel	6,0
Katwijk	OV Valkenburgse meer	9,0
Rotterdam	SR Nieuwe Waterweg (Hoek van Holland)	20,7
Ridderkerk	SR Nieuw Reijerwaard 1 ³	4,0
Rotterdam	SR Landtong Rozenburg III ³	6,4
Albrandswaard	SR Distripark Eemhaven	6,0
Barendrecht	SR Vaanplein	6,0
Barendrecht	SR Barendrecht Oost	3,0
Brielle	SR N57- Entree Noord	6,0
Hellevoetsluis	SR Windpark Haringvlietdam (binnenzijde)	12,0
Krimpen a/d IJssel	SR Stormpolder	6,0
Lansingerland	SR Prisma/Bleizo	12,0
Nissewaard	SR Hartel Oost Plaatweg	18,0
Ridderkerk	SR Nieuw Reijerwaard 2	3,0
Rotterdam	SR Beneluxplein	12,0
Rotterdam	SR Verlenging Nieuwe Waterweg/ Stenaterrein	6,4
Rotterdam	SR Poort van Charlois	3,0
Schiedam	SR Beneluxtunnel Schiedam	3,0
Vlaardingen	SR Oeverbos	15,0
Vlaardingen	SR Het Scheur	9,0
Vlaardingen	SR Beneluxtunnel	3,0
Westvoorne	SR Noordzeeboulevard, fase 2	9,0

Beantwoording verdiepende vervolgvragen inzake de delegatie van windmolenlocaties.

Vraag:

In de beantwoording op pagina 4, 3e bullit staat het volgende:

De randvoorwaarden en afspraken zijn telkens in een overeenkomst uitgewerkt. Deze overeenkomsten bevatten inspanningsverplichtingen voor de gemeente (zoals een taakstelling voor het aantal MW per windlocatie) en hebben veelal een looptijd totdat de gemeente haar verplichtingen is nagekomen.

Hierover hebben wij twee verdiepende vervolgvragen:

1 - Wat zijn de kaders c.q. wat is de politiek-bestuurlijke manoeuvreerruimte t.a.v. overeenkomsten voor de delegatie van bevoegdheden van windmolenlocaties?

2 - Als voorbeeld van een inspanningsverplichting wordt (tussen haakjes) een taakstelling voor het aantal MW genoemd. Wat zijn hier specifiek de politiek-bestuurlijke keuzemogelijkheden qua invulling van die inspanningsverplichtingen?

Antwoord:

1. De keuze voor delegatie aan de gemeenten vloeit in eerste instantie voort uit het feit dat de provincies zich richting het Rijk hebben verplicht tot het ruimtelijk vastleggen van de windopgave (in casu 735,5MW) in hun structuurvisie. De concrete invulling van de locaties is vervolgens een gezamenlijke (inspannings)verplichting van provincies, gemeenten en marktpartijen. De delegatie aan de gemeenten geeft invulling aan deze mede-verantwoordelijkheid. In tweede instantie berust de delegatie aan de gemeenten op een bestuurlijke keuze van het college, vanuit de wens de regie op de concrete invulling van (door de provincie in de structuurvisie aangewezen) locaties voor windenergie bij de gemeenten te leggen. Hiermee vindt de besluitvorming dicht bij de burgers plaats en kan beter rekening worden gehouden met lokale gevoeligheden en belangen. In beginsel heeft de provincie de bestuurlijk-juridische ruimte de vergunningbevoegdheid aan zichzelf te houden. Dit kan in bepaalde gevallen leiden tot versnelling van de realisatie, maar kan anderzijds leiden tot een verminderde maatschappelijke acceptatie. Ook wordt de besluitvorming dan complexer (2 procedures) omdat de provincie de omgevingsvergunning verleent en de gemeente de ruimtelijke inpassing/bestemmingsplan regelt. NB: voor gevallen waar de bevoegdheid reeds gedelegeerd is, kan intrekking alleen o.g.v. één van de in de overeenkomst genoemde opzeggingsgronden.
2. De locaties windenergie in Zuid-Holland zijn limitatief aangewezen in de Omgevingsverordening. Voor aanpassing hiervan is een herziening van de Omgevingsverordening vereist, conform de wettelijke besluitvormingsprocedure. De speelruimte voor de concrete invulling van de aangewezen locaties wordt bepaald door de begrenzing van de locaties zoals weergegeven op Kaart 16 van de Omgevingsverordening, in combinatie met de beleidsuitgangspunten in artikel 6.28 Windenergie Omgevingsverordening. Het kader voor het op te stellen vermogen windenergie wordt gevormd door het geraamde aantal MW dat per regio of per locatie kan worden gerealiseerd, zoals aangegeven in de Omgevingsvisie, onder beleidskeuze Windenergie op Land. Verder dient bij de invulling van windlocaties rekening gehouden te worden met landelijk en provinciaal beleid en regelgeving ten aanzien van o.a. milieu, geluidhinder, veiligheid, natuur en landschap.

6.3 Windopgave

Vraag: Is de provinciale windopgave van 735,5 Mw verplicht voor bestemming of ook voor realisatie?

Antwoord:

De provincie heeft een resultaatsverplichting om de afgesproken opgave (735,5MW) vast te leggen in haar Structuurvisie. Dat hebben we ook gedaan en PS hebben in 2017 nog 16 locaties toegevoegd in de Rotterdamse regio.

De provincies hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid (inspanningsverplichting), met gemeenten en de ontwikkelaars om de aangewezen locaties te ontwikkelen. Daartoe hebben we convenanten afgesproken (Havenconvenant, Convenant Stadsregio), Goeree 225 MW, en hebben we met individuele gemeenten overeenkomsten gesloten over de realisatie van locaties.

6.4 Regionale Energiestrategieën

Vraag: Graag ontvangen wij een notitie over de rol van de provincie in de ontwikkeling van de Regionale Energie Strategieën en hoe de provincie zich in die rol verhoudt tot de rol van andere overheden.

Antwoord

De opdracht voor de regionale energiestrategie (RES) is verwoord in het ontwerp Klimaatakkoord dat nog moet worden vastgesteld en ondertekend. PS krijgt het voornemen van GS tzt nog voorgelegd om het klimaatakkoord door IPO te laten ondertekenen. De invulling van de provinciale rol in Zuid-Hollandse RES'en zal daaropvolgend moeten worden vastgesteld in GS.

In de RES werken overheden met maatschappelijke partners, netbeheerders (voor gas, elektriciteit en warmte), het bedrijfsleven en waar mogelijk bewoners regionaal gedragen keuzes uit.

De rol van de provincies, conform het ontwerp Klimaatakkoord:

- Deelnemer aan de stuurgroep van de RES en medeopdrachtgever van de RES; het eindproduct RES moet worden vastgesteld door GS en PS.
- De provincies en gemeenten zetten zich nadrukkelijk in voor het (kwalitatief en kwantitatief) ruimtelijk mogelijk maken van de RES en de verankering van de RES in het omgevingsbeleid.
- Mochten de regio's er uiteindelijk niet in slagen om gezamenlijk tot een invulling van de doelstellingen hernieuwbare elektriciteit op land en warmte te komen, dan neemt iedere overheidspartij in de stuurgroep van het Nationaal Programma zijn of haar verantwoordelijkheid. Dit gebeurt via het 'Huis van Thorbecke' en de instrumenten uit de Wet Ruimtelijke Ordening en de Omgevingswet. Dit laatste betekent dat overheden bereid zijn om formeel juridisch instrumentarium in te zetten om de opgave alsnog te realiseren. Het gaat om instrumenten zoals het vaststellen van een omgevingswaarde, een omgevingsprogramma of in het ultieme geval het inzetten van het instrument projectbesluit door in eerste instantie de provincie en uiteindelijk door de Rijksoverheid.

De wijze van invulling van haar rol door provincie Zuid-Holland tot nu toe:
De provincie is een actieve partner in het proces om tot een RES te komen (de gemeenten en regionale samenwerkingsverbanden zijn de trekkers van het proces).
Dat doen we nu vooral vanuit een faciliterende rol door:

- Te sturen op het proces conform de afspraken in het ontwerpklimaatakkoord en de handreiking RES;
- Een aanjagende, agenderende en signalerende rol te vervullen;
- Het ontwikkelen en delen van kennis en informatie op het gebied van onder andere warmte, elektriciteit, infrastructuur, innovaties, energielandschappen, data;
- Faciliteren van ruimtelijke ateliers voor de regio's;
- Inzet van menskracht vanuit het energieteam, procesadviseurs gebouwde omgeving voor de gemeenten en relevante beleidsafdelingen.

Achtergrond RES

De opdracht voor de RES is verwoord in het ontwerp Klimaatakkoord en de uitwerking vindt plaats in Nationaal Programma RES.

De RES heeft een meervoudige functie. Allereerst is de RES een product waarin de regio beschrijft welke energiedoelstellingen er moeten worden gehaald op welke termijn. Ten tweede is de RES een belangrijk instrument om ruimtelijke inpassing met maatschappelijke betrokkenheid te organiseren. Ten derde is de RES een manier om langjarige samenwerking tussen alle regionale partijen te organiseren.

In Zuid-Holland worden 7 RES'en ontwikkeld. De organisatie van deze RES'en bevindt zich in verschillende stadia.

Uit het ontwerp Klimaatakkoord Concept-RES

Als tussenstap in het proces naar een RES 1.0 leveren regio's op uiterlijk 6 maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord een concept-RES op, met als onderdelen:

1. Een regionale invulling van het op te stellen vermogen in MW (en verwachte MWh) voor hernieuwbare energie op land, de betekenis hiervan voor de energieinfrastructuur, met inachtneming van ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijk draagvlak, afgewogen tegen andere (ruimtelijke) belangen. Aan regio's wordt gevraagd om te sturen op overprogrammering met als doel om de nationale doelstelling te kunnen halen. Het is de verwachting dat de nodige zoekgebieden af zullen vallen of kleiner zullen worden naarmate er wordt toegewerkt naar de uitvoeringsfase. Naast de afspraak om tenminste 35 TWh grootschalig hernieuwbaar op land in 2030 gerealiseerd te hebben, worden regio's ook aangemoedigd om kleinschalig zon-op-dak te betrekken in de RES. Hierin wordt een autonome groei verwacht van 7 TWh in 2030. Het extra vermogen wat boven deze 7 TWh gerealiseerd kan worden, mag meegerekend worden als extra ambitie bovenop de 35 TWh.
2. Een heldere en herleidbare onderbouwing van het aanbod en keuzes voor potentiële zoekgebieden die benut kunnen worden, inclusief een beschrijving van het doorlopen proces. Indien mogelijk worden deze zoekgebieden ook op kaart getoond.
3. Een Regionale Structuur Warmte, met daarin een gevalideerd overzicht van alle

beschikbare (grootschalige) duurzame warmtebronnen binnen de regio, de totale warmtevraag binnen de regio, een overzicht van de bestaande en geprojecteerde infrastructuur voor warmte. Hierbij wordt een inschatting gemaakt van de daadwerkelijke bruikbaarheid van deze bronnen binnen de regio in tijd en geld. De te hanteren uitgangspunten en methodiek hiervoor staan beschreven in de Leidraad.

4. Daarnaast is in deze Regionale Structuur Warmte opgenomen welke relevante stakeholders (voor warmte transport, productie en afname) zijn betrokken in het proces en wordt een procesvoorstel opgeleverd hoe de regio beschikbare bronnen, warmtevraag en infrastructuur logisch efficiënt en betaalbaar wil gaan koppelen en hoe de stakeholders in het vervolg worden betrokken.

6.5 Locaties zonneenergie

Vraag: Graag een overzicht van grootschalige locaties voor zonneenergie op land waarbij de provincie een bestuurlijke rol van betekenis vervult en het provinciale (ruimtelijke) beleid daarvoor.

Antwoord:

Antwoord A: Ruimtelijk beleid voor zonne-energie

Antwoord B: Locaties zonne-energie op land met PZH rol

Antwoord A: Provinciaal (ruimtelijke) beleid voor zonne-energie

Het provinciaal ruimtelijke beleid voor zon is opgenomen in de omgevingsvisie (beleidsbeslissing Zonne-energie, zie voor de volledige tekst de PZH-website voor het omgevingsbeleid). Het huidige beleid voor zonne-energie is vastgesteld in mei 2018 (destijds nog de Visie ruimte en mobiliteit).

Korte samenvatting van het beleid:

Voor het beleid zijn de volgende uitgangspunten/principes gehanteerd:

- Wek energie op daar waar het gebruikt wordt.
- Regels voor ruimtelijke kwaliteit zijn altijd van toepassing
- Meervoudig ruimtegebruik
- Bescherming schaarse open ruimte
- Beperkte mate van experimenteerruimte

Op basis van deze uitgangspunten worden de volgende categorieën van locaties onderscheiden voor zonne-energie:

- Binnen bestaand stads- en dorpsgebied (gemeente is aanzet)
- Op dak buiten bestaand stads- en dorpsgebied
- Agrarische bouwblokken: op het onbenutte deel van het agrarisch bouwblok
- Infrastructuur: bermen en taluds (provinciale) wegen, spoorwegen, parkeerplaatsen
- Voormalige stortplaatsen, slibdepots, spaarbekkens (drijvende zonnepanelen, mits geen strijdigheid met de functie)
- Glastuinbouwgebied (mits geen verdringend effect op de functie glastuinbouw)

- Stads- en dorpsranden (maatwerk, niet elke stads- en dorpsrand leent zich hiervoor, afhankelijk van de kwaliteiten van een gebied)
- Combinatie met een windpark (maatwerk, niet elk windpark leent zich hiervoor, sterk afhankelijk van de kwaliteiten van een gebied)
- Knikpuntgebieden (pas na ontwikkeling van een integrale visie op het totaal van het gebied)
- Experimenteerruimte uitsluitend voor zeer innovatieve ideeën op het gebied van opslag en of meervoudig ruimtegebruik.

Overige instrumenten die worden ingezet:

Subsidies die mede bijdragen aan de ontwikkeling van zonne-energie in de provincie.

N.B.:

Zoals de naamgeving van de regelingen al aangeeft hebben deze een bredere strekking dan alleen de realisatie van zonne-energie stimuleren.

- Subsidieregeling 'asbest er af, zon er op'
- Subsidieregeling 'Lokale initiatieven energietransitie'.
- Subsidieregeling Energietransitie in mobiliteit.
- Subsidieregeling Energie op bedrijventerreinen

Innovatie stimuleren:

- Deelname aan het Consortium 'zon op water'
- Deelname aan het Consortium Zon in Landschap & Landbouw

Informatie over zonne-energie:

- Provinciale Zonnewijzer
- Handreiking ruimtelijke kwaliteit Zonne-energie Zuid-Holland (binnenkort extern beschikbaar)
- Kennisdelen over zon op grote bedrijfsdaken

Antwoord B: Locaties zonne-energie op land met PZH rol van bestuurlijke betekenis

Kanttekeningen bij het overzicht:

- Ons overzicht pretendeert niet om compleet te zijn, we zijn afhankelijk van wat gemeenten en/of initiatiefnemers ons melden.
- Iets meer dan honderd initiatieven voor zonnevelden buiten bestaand stads- en dorpsgebied zijn bij de provincie bekend.
- Een deel daarvan past niet binnen beleid
- Een deel komt niet tot ontwikkeling
- Pas een zeer klein aantal daarvan is gerealiseerd

De initiatieven voor zonnevelden buiten bestaand stads- en dorpsgebied die bij de provincie bekend worden gemaakt (vaak via de gemeente) worden ambtelijk besproken en afgestemd met de gemeente. In een enkel geval is er sprake van bestuurlijke betrokkenheid met een rol van betekenis:

- Oudenhorn, Gemeente Hellevoetsluis, zonneveld bij Farm Frites, circa 20 ha., aanvraag Farm Frites voor een omgevingsvergunning van de gemeente in voorbereiding. De bestuurlijke betrokkenheid betreft in dit geval het advies van

de provincie over de locatie van het zonneveld, passend binnen het huidige beleid.

Bestuurlijke betrokkenheid 'met een rol van betekenis' is er altijd als er gebruik wordt gemaakt van de *experimenteerruimte* die het beleid biedt. Tot de beleidsaanpassing van mei 2018 was er meer experimenteerruimte dan nu en zijn er 4 experimenten toegestaan. Onder het huidige beleid is er nog geen enkel experiment toegestaan.

Overzicht zonnevelden die vallen binnen de experimenteerruimte:

- Ooltgensplaat, gemeente Goeree Overflakkee, 37 ha, ontwikkeld door Sunstroom, gebouwd en in gebruik (december 2018)
- Mellissant, gemeente Goeree Overflakkee, 12 ha, ontwikkeld door Sunstroom, gebouwd en in gebruik (december 2018)
- Middelharnis, gemeente Goeree Overflakkee, ca 40 ha, wordt ontwikkeld door Nuon, SDE- subsidie verleend, zonneveld is nog niet gebouwd. (gaat om zonneveld in combinatie met een windpark).
- Zevenhuizen, gemeente Zuidplas, 20 ha, ontwikkeld door Kronos. SDE-subsidie verleend, bouw start nog voor de zomer.

6.6 Andere initiatieven energietransitie

Vraag: Graag een notitie welke overige initiatieven (anders dan zon en wind) met een provinciale rol daarbij uitgevoerd worden op het gebied van duurzaamheid en energietransitie (waterstof, geothermie, biomassa, etc.). En in welke fase zit de besluitvorming en welke financiën zijn daaraan gekoppeld?

Antwoord:

De initiatieven anders dan zon en wind betreffen

- A. Warmte (her)gebruik
- B. Waterstof

Voor wat betreft het alternatief *Biomassa* levert PZH geen bijdrage in aanvulling op wat al door de markt zelf gebeurt.

N.B.: gelieve het antwoord te bezien in combinatie met het antwoord op de vraag naar de energiefondsen, en die over de zonne-energie locaties waaronder diverse instrumenten genoemd worden die een breder doel dienen dan het stimuleren van zonne- en/of windenergie.

- Provincie draagt bij aan 2 fondsen: Ed en Sophie

Antwoord A. Warmte

Voor het verduurzamen van de warmtevraag zijn in de Energieagenda Watt Anders 2016-2020-2050 voor de strategie warmte 5 actielijnen uitgewerkt. Hieronder staat een overzicht van de diverse initiatieven met provinciale rol, besluitvorming en daaraan gekoppelde inzet.

Warmte Actielijn 1: Toewerken naar een Warmterotonde			
<i>Initiatief</i>	<i>Provinciale rol</i>	<i>Besluitvorming</i>	<i>Inzet</i>
Leiding Over Oost	Regierol in warmte-alliantie	Bestuursovereenkomst met gemeente Rotterdam voor de aanleg van de leiding vastgesteld	Warmteparticipatiefond, zie ook antwoord 6.1
Leiding door het Midden	Regierol in warmte-alliantie	Nog geen besluitvorming plaatsgevonden	Warmteparticipatiefond, zie ook antwoord 6.1
Stimuleren van lokale distributienetten	Medefinancier	Vastgesteld, inzet van provinciale deel van de Europese middelen (EFRO, kansen voor west II)	Sophie II regionaal, € 2,25 mln
Omschakelen naar een koolstofarme economie	Medefinancier	Vastgesteld, Kansen voor west II, maart 2019	€ 4,1 mln waarvan € 3,2 mln provinciale gelden

Warmte Actielijn 2: Versneld ontwikkelen van aardwarmte			
<i>Initiatief</i>	<i>Provinciale rol</i>	<i>Besluitvorming</i>	<i>Inzet</i>
Geothermie-alliantie	Regisseur	Visie op doorontwikkeling van aardwarmte vastgesteld	Inzet op kennisdeling
Stimuleren van ontwikkeling van aardwarmte	Medefinancier	Inzet van provinciale deel van de Europese middelen (EFRO, kansen voor west II)	ED-fonds regionaal, € 2,25 mln
Coalitie Hot – bijdrage aan ETP	Facilitator en medefinancier	Procesgeld voor ontwikkeling aardwarmte in Westland	€ 300.000, verdeeld over 2017, 2018 en 2019
Leerstoel voor associate professor TU Delft	Medefinancier	Gemandateerde bijdrage	€ 25.000 euro in 2018 en 2019

Warmte Actielijn 3: Toewerken naar een open markt voor warmte			
<i>Initiatief</i>	<i>Provinciale rol</i>	<i>Besluitvorming</i>	<i>Inzet</i>
Marktordening van warmtetransportnetten	Regisseur	Greendeal met Ministerie EZK	

Warmte Actielijn 4: Innovatie programma warmte, kennisontwikkeling en pilots			
<i>Initiatief</i>	<i>Provinciale rol</i>	<i>Besluitvorming</i>	<i>Inzet</i>
Grootschalig Onderzoek naar warmteopslag	Medefinancier voor onderzoek	Gemandateerde bijdrage	€ 20.000 in 2019
Aquathermie	Faciliteren van kennis	Beoogd Mede-ondertekenaar greendeal aquathermie (mei 2019)	€ 20.000 euro onderzoeken
Ultradiepe geothermie schiedam	Mede-financier in onderzoeksfase	Gemandateerde bijdrage	€ 20.000 in 2018 en 2019
Open innovatie centrum voor aardwarmte te Rijswijk	Mede-initiator en lid stuurgroep	Intentie- en samenwerkingsovereenkomst vastgesteld	€ 100.000 subsidie voor opstart centrum, Mogelijkheden Kansen voor West II Fieldlab

Warmte Actielijn 5: samenwerking , warmte kansen en lokale planvorming			
<i>Initiatief</i>	<i>Provinciale rol</i>	<i>Besluitvorming</i>	<i>Inzet</i>
Greenport West-Holland Energie akkoord	Regisseur	Vastgesteld energieakkoord	
Inzet Glaskracht Nederland voor cooperatievorming in Oostland	Mede-initiator en medefinancier	Afspraak in kader van Bestuurlijk overleg warmte oostland	€ 25.000 in 2017, 2018, 2019
Warmte Transitie Atlas	Facilitator	Actueel houden van een warmte transitie atlas als tool voor gemeenten voor planvorming	
Procesadviseurs gebouwde omgeving	Facilitator en kennisinbreng	Extra inzet voor faciliteren van planvorming gemeentelijke warmte transitie visies, vastgesteld	
Warmtenet Groenord, Schiedam	Mede-initiator, kennisinbreng en medefinancier voor proces	Intentieovereenkomst Schiedam Groenord en Nieuwland op duurzame warmte (als onderdeel van de greendeal aardgas vrije wijken) vastgesteld	procesmiddelen € 100.000
Warmtenet Staatsliedenbuurt, Sliedrecht	Mede-initiator, kennisinbreng en medefinancier voor	Samenwerkingsovereenkomst Sliedrecht Staatsliedenbuurt "warmtelevering Sliedrecht" vastgesteld	Subsidie lokaal initiatief € 75.000

Warmte Actielijn 5: samenwerking , warmte kansen en lokale planvorming			
<i>Initiatief</i>	<i>Provinciale rol</i>	<i>Besluitvorming</i>	<i>Inzet</i>
	proces		
Warmtenet Gildenwijk, Gorinchem	Mede-initiator, kennisinbreng	Intentieverklaring Warmtenet Gildenwijk Gorinchem vastgesteld, 2019	

Antwoord B: Waterstof projecten:

- **H2G-O convenant Goeree-Overflakkee**

Op 8 december 2017 is het Convenant Groene Waterstofeconomie Zuid-Holland: proeftuin Energy Island Goeree-Overflakkee (Convenant H2GO) getekend door ruim 25 private-, publieke- en semipublieke partijen. In het H2GO programma worden zeven waterstof projecten (toepassing, productie, transport en tankinfrastructuur) uitgevoerd om invulling te geven aan de energieneutraliteit van het eiland. De provincie draait mee in het Programma en heeft budget vrijgesteld in de vorm van een subsidie van €1.800.000,-. De provincie levert een programmamanager voor 2 dagen per week en daarnaast inhoudelijke kennis. De projecten zitten in de voorbereidings- of onderzoeksfase. De looptijd van het H2GO programma is tot en met 2020.

- **Windmaster**

Het project Windmaster is een onderzoek waarbij een integrale aanpak voor de ontwikkeling van een robuust Deltaplan voor energie-infrastructuur wordt ontwikkeld. Dit gebeurt in samenwerking met de TU Delft, Siemens, Stedin, Havenbedrijf Rotterdam, de Gasunie en Tennet. De eindbijeenkoms van deze fase is op 14 mei 2019. Vervolg moet nog worden bepaald. De provincie heeft €14.000,- bijgedragen aan het produceren van de proof of concept tijdens de eerste fase van Windmaster.

- **H-vision**

Een consortium van zestien partijen uit het havenindustriegebied Rotterdam en daarbuiten onderzoekt of er in de haven nieuwe blauwe waterstof kan worden geproduceerd uit aardgas, waarbij de vrijkomende CO₂ bijna volledig wordt afgevangen. Deze waterstof zou aardgas kunnen vervangen dat nodig is voor de productie van hogetemperatuurwarmte in de industrie. De provincie draagt financieel bij aan dit onderzoek omdat er via blauwe waterstof op de korte termijn CO₂ reductie kan worden bereikt door de industrie in de haven. Het onderzoek gaat in mei 2019 fase twee in.

De financiële middelen van PZH:

€100.000,- voor de eerste fase (2018) en tweede fase (2019), via opdrachtverlening;

€100.000,- voor de derde en laatste fase (2020), in de vorm van een subsidie (voorstel in de voorjaarsnota 2019).

- **Advies waterstof provincie Zuid-Holland**

Een team van externe adviseurs heeft in de periode van juli 2018 tot maart 2019 gewerkt aan *Naar een groene waterstofeconomie in Zuid-Holland: een visie voor 2030*. Daarin werd beschreven wat het belang van een groene waterstofeconomie voor economie en klimaat is in Zuid-Holland, met name de toekomstige op- en

overslag functies van het Haven Industrieel Complex Rotterdam en de toenemende import van energie via waterstof als energiedrager. De provincie heeft de totstandkoming van dit advies gefinancierd (€150.000,-) en gefaciliteerd (ruimte, printen, projectondersteuner, etc.) en een projectleider geleverd voor 1 dag per week in combinatie met inhoudelijke en regionale kennis.

In april 2019 is een uitvraag verstuurd naar TNO.ECN voor een second opinion op dit advies om het te valideren. Deze second opinion is 1 juni 2019 gereed en is via een opdrachtverlening van €30.000,- verstrekt.

6.7 Delegatie bevoegdheden windmolenlocaties

Vraag: Hoe liggen de juridische bevoegdheden ten aanzien van de delegatie van bevoegdheden voor de uitvoering van windmolenlocaties tussen gemeenten en provincie?

Antwoord:

Voor de aanwijzing en realisatie van locaties voor windturbines gelden de volgende kaders:

- De provincie heeft een resultaatsverplichting om de overeengekomen windopgave van 735,5 Mw ruimtelijk mogelijk te maken. Dat is gebeurd in de provinciale structuurvisie (thans: Omgevingsverordening). Bij de realisatie van een project is ook het gemeentelijk ruimtelijk kader van belang: de gemeente zal het bestemmingsplan moeten aanpassen als dat niet voorziet in de bouw van windturbines. De provincie realiseert niet zelf maar is altijd afhankelijk van een initiatiefnemer/ontwikkelaar die de locatie wil exploiteren.
- Bevoegdheidsverdeling krachtens de Electriciteitswet (Elw):
 - gemeente is bevoegd tot vergunningverlening voor een windpark tot 5 Mw⁶
 - provincie is bevoegd bij windpark tussen 5 en 100 Mw
 - het Rijk is bevoegd bij windparken groter dan 100 Mw
 - bij zogenaamde BRZO-bedrijven (zware/risicovolle bedrijven en industrie) is de provincie tot 100Mw áltijd bevoegd gezag.
- De Electriciteitswet geeft de provincie de mogelijkheid om haar bevoegdheid aan de gemeente over te dragen (behalve bij BRZO-bedrijven). De provincie maakt, als de gemeente hier ook mee instemt, doorgaans gebruik van deze mogelijkheid. De randvoorwaarden en afspraken zijn telkens in een overeenkomst uitgewerkt. Deze overeenkomsten bevatten inspanningsverplichtingen voor de gemeente (zoals een taakstelling voor het aantal MW per windlocatie) en hebben veelal een looptijd totdat de gemeente haar verplichtingen is nagekomen. Eerdere beëindiging is (onder voorwaarden) mogelijk als de gemeente haar verplichtingen niet of onvoldoende nakomt of als zich een situatie voordoet waarin de overeenkomst niet voorziet of als de doelstelling niet meer haalbaar is. Belangrijk doel van deze bevoegdheidsoverdracht is dat de gemeente de regie krijgt over de invulling van de locatie en zelf een gebiedsproces op maat kan organiseren.
- Als een gemeente weigert mee te werken aan de realisatie van windenergie op een locatie die wel in het provinciale ruimtelijk kader is aangewezen, kan een initiatiefnemer zich rechtstreeks tot de provincie wenden. De provincie is dan verplicht een dergelijk verzoek in behandeling te nemen en kan zonodig zelfs de gemeente overrulen door een Inpassingsplan vast te stellen dat in de plaats komt van het gemeentelijke bestemmingsplan.

⁶ Een gemiddelde grote windturbine heeft op dit moment een vermogen van circa 3 Megawatt.

6.8 Energiiq

Vraag: Wat zijn momenteel de gecommiteerde projecten in de portefeuille van EnergiIQ en wat zijn de mogelijkheden tot sturing op de nog beschikbare vrije middelen (verminderen, aftoppen of opplussen)?

Antwoord:

De provincie Zuid-Holland heeft als 100% aandeelhouder, alle aandelen in Houdstermaatschappij Zuid-Holland B.V (HZH). HZH heeft alle aandelen in ENERGIQ Energie-innovatiefonds Zuid-Holland B.V. (ENERGIQ) met een waarde van € 35 mln. Deze aandelen zijn niet meteen bij oprichting volgestort, maar worden gaandeweg, per geaccordeerde aanvraag/project, volgestort door zogenaamde 'cash calls'. De provincie is verplicht om op verzoek van HZH de aandelen vol te storten en HZH is op haar beurt verplicht om op verzoek van ENERGIQ de aandelen vol te storten (art. 2:191 BW).

Op dit moment bedraagt het gestorte kapitaal van HZH € 8.389.000 in aandelen en € 0,8 mln in agio (extra storting op de bestaande aandelen welke de aandeelhouder reeds in bezit heeft). Het gestorte kapitaal van ENERGIQ is € 4.526.000. In totaal (stand van zaken januari 2019) heeft ENERGIQ zich gecommiteerd voor een bedrag van € 7,3 mln. Het betreft de projecten: Innecs, Exasun, SET Fund III en We4Sea (zie voor meer informatie: <https://www.energiq.nl/#portfolio>)

Voor het volstorten van de aandelen wordt geld aangetrokken (geleend). Deze lening moet terugbetaald worden met de opbrengsten uit de deelneming. Omdat er een kans is dat deze rendementen lager zijn dan begroot, wordt er een weerstandsvermogen van 25% aangehouden. Dit weerstandsvermogen is opgenomen op de balans van de provincie en betreft eigen geld. Consequentie van deze constructie is dat als er gelden teruggetrokken worden, alleen dit weerstandsvermogen vrij komt voor andere doeleinden.

De sturingsmogelijkheden op de nog beschikbare vrije middelen van ENERGIQ voor de provincie zijn de volgende:

a) Kapitaalvermindering (art. 2:208 BW)

In geval van kapitaalvermindering kan ontheffing worden verleend van de verplichting tot volstorten; daarmee is het mogelijk om het kapitaal te verminderen tot het bedrag dat op dit moment al is gecommiteerd en voor het overige de provincie resp. HZH ontheffing van de volstortingsplicht te verlenen. Het besluit tot vermindering van het kapitaal moet worden genomen door de Algemene vergadering van aandeelhouders van HZH (= Gedeputeerde Staten) resp. ENERGIQ (= bestuur HZH).

b) Verkoop aandelen HZH resp. ENERGIQ

Niet-volgestorte aandelen kunnen aan een ander worden overgedragen, maar de provincie blijft wel hoofdelijk aansprakelijk voor het volstorten (art. 2:199 BW).

Het besluit tot verkoop van aandelen aan een ander moet worden genomen door de Algemene vergadering van aandeelhouders van HZH (= Gedeputeerde Staten) resp. ENERGIQ (= bestuur HZH).

Naast de financiële gevolgen van de verkoop van aandelen zijn er gevolgen voor de beleidsmatige kant. De nieuwe aandeelhouder zal, afhankelijk van de omvang van haar aandelenkapitaal, invloed willen hebben op de investeringsbeslissingen. Hierdoor is het mogelijk dat de investeringsstrategie aangepast moet worden.

c) Uitkeren agioreserve

Het agio reserve is een extra storting van de aandeelhouder op de aandelen welke zij reeds in bezit heeft (bovenop de nominale waarde van de aandelen). Het is mogelijk om het agioreserve uit te keren, echter moet er wel voor gezorgd worden dat de balans in evenwicht blijft. Dit betekent dus dat er een andere storting gedaan moet worden of dat er eigendommen verkocht moeten worden. Daarnaast moeten onder andere het bestuur en de accountant ermee instemmen.

d) Ontbinding HZH resp. ENERGIQ

In geval van ontbinding heeft de vereffenaar de bevoegdheid om volstorting van de nog niet volgestorte aandelen te vragen (art. 2:193 BW).

Het besluit tot ontbinding van de vennootschap moet worden genomen door de Algemene vergadering van aandeelhouders van HZH (= Gedeputeerde Staten) resp. ENERGIQ (= bestuur HZH).

Bij vroegtijdige ontbinding zullen de beleidsdoelstellingen van het fonds niet gerealiseerd worden en is er het risico op reputatieschade voor PZH.

e) Opplussen kapitaal HZH en ENERGIQ

Het opplussen door het storten van extra kapitaal kan door het nemen van aandelen of het storten van agio (= een storting van de aandeelhouder zonder extra aandelen te nemen). Zowel voor het uitgeven van aandelen als het storten van agio is een besluit van de Algemene vergadering van aandeelhouders van HZH resp. ENERGIQ nodig, alsmede een besluit van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

In alle gevallen moet rekening worden gehouden met fiscale consequenties d.w.z. een mogelijk afdracht van de vennootschapsbelasting van tussen de 20 – 25%.

Ook zal bijsturing gevolgen hebben voor de verplichtingen (met name beheersvergoeding) die voor het fondsbeheer zijn aangegaan.

Bijlage Ontwikkeling begroting en jaarlijkse bijstellingen per taakveld (vraag 4.1)

2017 Begroting, begroting na wijziging en jaarrekening per taakveld (lasten en baten inclusief reservemutaties)

Taakvelden (bedragen x € 1.000)	Primaire begroting			Begroting na wijziging			Realisatie		Verschil Begroting na wijziging met realisatie				
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
0	<i>Algemene dekkingsmiddelen</i>												
0.1	Uitkering provinciefonds	0	236.431	236.431	0	255.620	255.620	0	260.045	260.045	0	4.425	4.425
0.2	Opbrengst provinciale belastingen	56	324.990	324.934	23	333.050	333.027	3	334.570	334.567	19	1.520	1.539
0.3	Geldleningen en uitzettingen	25	0	-25	0	122	122	396	157	-239	-396	35	-361
0.4	Deelnemingen	676	1.200	524	558	1.500	942	812	3.049	2.237	-254	1.549	1.296
0.5	Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	9.149	14.680	5.531	19.398	82.247	62.849	19.568	21.128	1.560	-169	-61.119	-61.288
0.6	Overhead	112.937	15.185	-97.752	86.796	3.540	-83.257	85.315	6.056	-79.259	1.482	2.516	3.998
0.8	Mutaties reserves	49.418	16.679	-32.739	158.553	96.037	-62.515	156.589	218.935	62.346	1.963	122.898	124.861
Saldo	Algemene dekkingsmiddelen	172.261	609.166	436.905	265.329	772.115	506.787	262.683	843.940	581.257	2.646	71.824	74.470
1	<i>Bestuur</i>												
1.1	Provinciale staten	3.357	0	-3.357	3.386	0	-3.386	3.038	0	-3.038	348	0	348
1.2	Gedeputeerde staten	1.534	0	-1.534	1.475	0	-1.475	995	35	-960	481	35	516
1.3	Kabinetszaken	2.055	10	-2.045	2.155	48	-2.107	2.230	312	-1.918	-75	264	189
1.4	Bestuurlijke organisatie	5.040	0	-5.040	10.694	790	-9.904	9.260	0	-9.260	1.434	-790	644
1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regio	1.220	0	-1.220	1.377	43	-1.334	1.560	64	-1.496	-183	21	-162
1.6	Openbare orde en veiligheid	1.207	0	-1.207	1.230	0	-1.230	1.292	1	-1.291	-62	1	-61
1.9	Bestuur, overige baten en lasten	3.676	221	-3.455	2.876	199	-2.677	2.773	180	-2.594	103	-19	84
Saldo	Bestuur	18.089	231	-17.858	23.193	1.080	-22.113	21.148	592	-20.556	2.045	-488	1.557
2	<i>Verkeer en vervoer</i>												
2.1	Landwegen	100.407	-1.381	-101.788	106.731	5.442	-101.289	147.206	6.848	-140.358	-40.475	1.406	-39.069
2.2	Waterwegen	36.445	3.027	-33.418	35.829	5.832	-29.998	31.594	4.897	-26.697	4.235	-934	3.301
2.3	Openbaar vervoer	173.857	83.422	-90.435	175.586	80.322	-95.265	173.264	75.869	-97.396	2.322	-4.453	-2.131
2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	42.760	25.531	-17.229	43.067	22.932	-20.135	52.019	14.965	-37.054	-8.951	-7.968	-16.919
Saldo	Verkeer en vervoer	353.469	110.598	-242.871	361.214	114.527	-246.687	404.083	102.579	-301.505	-42.869	-11.948	-54.818
3	<i>Water</i>												
3.1	Waterkeringen	3.048	1.050	-1.998	2.644	987	-1.657	2.146	725	-1.421	498	-262	236
3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	1.032	192	-840	812	192	-620	810	214	-596	3	22	24
3.3	Kwantiteit grondwater	1.444	1.370	-74	1.554	490	-1.064	1.880	780	-1.100	-326	290	-36
3.5	Kwaliteit grondwater	845	0	-845	1.276	350	-926	1.255	6.151	4.896	21	5.801	5.822

Taakvelden		Primaire begroting			Begroting na wijziging			Realisatie			Verschil Begroting na wijziging met realisatie		
(bedragen x € 1.000)		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
3.9	Water, overige baten en lasten	6.042	5.182	-860	2.065	1.516	-549	2.126	1.548	-578	-61	32	-29
Saldo	Water	12.412	7.794	-4.618	8.351	3.535	-4.816	8.216	9.418	1.202	135	5.883	6.018
4	<i>Milieu</i>												
4.1	Bodembescherming	10.671	5.637	-5.035	11.909	6.852	-5.056	11.086	5.878	-5.207	823	-974	-151
4.2	Luchtverontreiniging	11.085	9.133	-1.952	3.220	1.252	-1.967	1.073	-82	-1.154	2.147	-1.334	813
4.3	Geluidhinder	523	470	-53	173	120	-53	154	104	-50	20	-16	3
4.4	Vergunningverlening en handhaving	40.980	3.400	-	42.173	2.900	-	41.591	2.309	-39.282	582	-591	-9
				37.580			39.273						
4.6	Duurzaamheid	36.813	16.294	-	70.321	18.949	-	60.907	15.739	-45.168	9.413	-3.210	6.204
				20.520			51.372						
Saldo	Milieu	100.073	34.933	-	127.796	30.073	-	114.810	23.948	-90.862	12.985	-6.125	6.860
				65.140			97.722						
5	<i>Natuur</i>												
5.1	Natuurontwikkeling	72.552	38.555	-	87.878	33.910	-	85.090	28.052	-57.038	2.788	-5.858	-3.070
				33.997			53.968						
5.2	Beheer natuurgebieden	3.400	401	-2.999	3.400	401	-2.999	3.400	401	-2.999	0	0	0
5.9	Natuur, overige baten en lasten	8.351	4.881	-3.470	3.705	392	-3.313	3.424	107	-3.318	281	-285	-5
Saldo	Natuur	84.303	43.837	-	94.983	34.702	-	91.915	28.559	-63.355	3.069	-6.143	-3.075
				40.466			60.281						
6	<i>Regionale economie</i>												
6.1	Agrarische aangelegenheden	3.589	5.800	2.212	4.159	2.959	-1.201	2.940	-1.157	-4.097	1.219	-4.116	-2.896
6.3	Kennis en innovatie	9.565	0	-9.565	25.244	11.429	-13.815	22.384	7.517	-	2.860	-3.912	-1.052
				14.867									
6.4	Recreatie en toerisme	42.182	24.825	-	40.801	23.180	-17.621	32.812	16.757	-	7.989	-6.423	1.566
				17.357						16.055			
6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	4.343	0	-4.343	4.980	526	-4.454	5.274	509	-4.765	-294	-16	-311
Saldo	Regionale economie	59.679	30.626	-	75.183	38.093	-37.090	63.410	23.626	-	11.773	-14.467	-2.694
				29.053			39.784						
7	<i>Cultuur en maatschappij</i>												
7.1	Cultuur	16.123	2.904	-	18.762	4.143	-14.619	17.535	2.921	-	1.227	-1.222	5
				13.218						14.614			
7.2	Maatschappij	7.389	57	-7.333	7.368	57	-7.312	5.761	51	-5.710	1.607	-5	1.602
7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	3.973	0	-3.973	3.423	0	-3.423	4.538	131	-4.407	-1.115	131	-984
Saldo	Cultuur en maatschappij	27.485	2.961	-	29.554	4.200	-25.354	27.834	3.103	-	1.720	-1.097	623
				24.524						24.731			
8	<i>Ruimte</i>												
8.1	Ruimtelijke ordening	11.290	3.075	-8.215	9.969	1.442	-8.527	9.025	1.498	-7.527	943	56	1.000
8.9	Ruimte, overige baten en lasten	11.727	7.567	-4.160	6.056	1.859	-4.197	4.241	290	-3.951	1.815	-1.569	246
Saldo	Ruimte	23.017	10.642	-	16.025	3.301	-12.724	13.267	1.788	-	2.758	-1.513	1.246
				12.375			11.479						
	Totaal taakvelden	850.787	850.787	0	1.001.628	1.001.627	0	1.007.365	1.037.553	30.188	-5.738	35.925	30.188

2018 Begroting, begroting na wijziging en jaarrekening per taakveld (lasten en baten inclusief reservemutaties)

Taakvelden (bedragen x 1.000)	Primaire begroting			Begroting na wijziging			Realisatie			Verschil begroting na wijziging met realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0 Algemene dekkingsmiddelen												
0.1 Uitkering provinciefonds	0	255.967	- 255.967	0	270.134	- 270.134	0	270.768	- 270.768	0	-634	634
0.2 Opbrengst provinciale belastingen	0	331.550	- 331.550	0	338.050	- 338.050	0	339.285	- 339.285	0	-1.235	1.235
0.3 Geldleningen en uitzettingen	0	0	0	81	0	81	-359	155	-515	441	-155	596
0.4 Deelnemingen	906	700	206	936	1.500	-564	869	3.174	-2.305	67	-1.674	1.741
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	29.235	32.724	-3.489	40.139	36.992	3.147	6.724	4.560	2.164	33.414	32.432	982
0.6 Overhead	86.615	2.204	84.411	87.794	2.893	84.901	92.531	5.720	86.811	-4.737	-2.827	-1.910
0.8 Mutaties reserves	84.178	37.796	46.382	101.388	51.321	50.067	124.503	82.686	41.817	- 23.115	- 31.365	8.250
Saldo Algemene dekkingsmiddelen	200.934	660.941	- 460.007	230.338	700.889	- 470.551	224.268	706.349	- 482.080	6.069	-5.460	11.529
1 Bestuur												
1.1 Provinciale staten	3.416	0	3.416	3.432	0	3.432	3.242	0	3.242	190	0	190
1.2 Gedeputeerde staten	1.536	0	1.536	1.526	0	1.526	1.015	36	979	511	-36	547
1.3 Kabinetszaken	2.374	0	2.374	2.255	0	2.255	2.237	22	2.215	18	-22	40
1.4 Bestuurlijke organisatie	5.668	2.700	2.968	7.197	3.460	3.737	7.447	2.839	4.608	-250	621	-871
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	1.456	0	1.456	1.442	0	1.442	1.318	0	1.318	125	0	125
1.6 Openbare orde en veiligheid	1.447	0	1.447	1.463	0	1.463	1.279	0	1.279	184	0	184
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	2.926	221	2.705	3.227	221	3.006	3.027	229	2.799	200	-8	207
Saldo Bestuur	18.823	2.921	15.902	20.541	3.681	16.860	19.565	3.126	16.439	976	555	421
2 Verkeer en vervoer												
2.1 Landwegen	103.178	6.431	96.747	107.639	12.127	95.512	104.081	3.900	100.181	3.559	8.227	-4.669
2.2 Waterwegen	34.331	4.857	29.474	35.330	6.726	28.604	38.018	4.918	33.100	-2.688	1.808	-4.496
2.3 Openbaar vervoer	100.993	4.070	96.923	100.107	4.070	96.037	102.261	4.227	98.034	-2.154	-157	-1.997
2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	30.596	13.583	17.013	25.483	7.055	18.428	19.617	7.767	11.851	5.866	-711	6.578
Saldo Verkeer en vervoer	269.098	28.941	240.157	268.560	29.979	238.581	263.976	20.811	243.165	4.583	9.167	-4.584

Taakvelden (bedragen x 1.000)	Primaire begroting			Begroting na wijziging			Realisatie			Verschil begroting na wijziging met realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
3 Water												
3.1 Waterkeringen	2.843	834	2.009	3.122	1.154	1.968	2.435	917	1.519	687	238	449
3.2 Kwantiteit oppervlaktewater	962	192	770	1.067	252	815	1.317	430	887	-250	-178	-72
3.3 Kwantiteit grondwater	1.645	490	1.155	1.662	490	1.172	1.611	451	1.159	51	39	12
3.4 Kwaliteit oppervlaktewater	0	0	0	150	150	0	191	151	40	-41	-1	-40
3.5 Kwaliteit grondwater	1.598	300	1.298	1.702	350	1.352	7.184	489	6.695	-5.481	-139	-5.343
3.9 Water, overige baten en lasten	3.859	3.059	801	5.716	4.915	801	5.212	4.378	835	503	537	-34
Saldo Water	10.907	4.875	6.033	13.419	7.312	6.107	17.950	6.816	11.134	-4.531	496	-5.027
4 Milieu												
4.1 Bodembescherming	11.302	6.287	5.015	11.686	6.266	5.420	11.584	6.230	5.354	101	36	66
4.2 Luchtverontreiniging	3.155	1.173	1.982	3.863	1.763	2.100	2.679	879	1.800	1.184	884	300
4.3 Geluidhinder	553	500	53	553	500	53	390	234	156	164	266	-103
4.4 Vergunningverlening en handhaving	41.361	4.150	37.211	44.782	4.031	40.751	43.121	4.811	38.309	1.661	-780	2.441
4.6 Duurzaamheid	63.511	22.901	40.610	71.151	29.284	41.867	64.597	22.760	41.837	6.554	6.524	30
Saldo Milieu	119.882	35.011	84.871	132.035	41.845	90.190	122.371	34.915	87.456	9.664	6.930	2.734
5 Natuur												
5.1 Natuurontwikkeling	85.017	46.136	38.881	103.845	64.548	39.298	96.025	59.278	36.747	7.821	5.270	2.550
5.2 Beheer natuurgebieden	3.400	101	3.299	3.400	101	3.299	3.400	101	3.299	0	0	0
5.9 Natuur, overige baten en lasten	5.408	1.896	3.511	5.174	1.807	3.367	5.828	2.351	3.477	-654	-545	-110
Saldo Natuur	93.824	48.133	45.691	112.420	66.456	45.964	105.253	61.730	43.523	7.167	4.726	2.441
6 Regionale economie												
6.1 Agrarische aangelegenheden	5.067	3.651	1.416	5.241	4.087	1.154	-2.021	-2.243	222	7.262	6.329	932
6.3 Kennis en innovatie	21.834	8.969	12.865	31.593	16.089	15.504	26.048	11.571	14.477	5.545	4.518	1.027
6.4 Recreatie en toerisme	61.280	47.068	14.212	41.860	27.661	14.199	40.333	27.304	13.029	1.527	357	1.170
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	5.548	1.083	4.465	5.096	840	4.256	5.176	840	4.336	-79	0	-79
Saldo Regionale economie	93.729	60.771	32.958	83.791	48.677	35.114	69.537	37.473	32.064	14.254	11.204	3.050
7 Cultuur en maatschappij												

Taakvelden (bedragen x 1.000)	Primaire begroting			Begroting na wijziging			Realisatie			Verschil begroting na wijziging met realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
7.1 Cultuur	20.209	6.304	13.905	25.252	6.704	18.547	21.216	3.650	17.566	4.036	3.054	982
7.2 Maatschappij	7.395	57	7.338	6.348	57	6.292	6.244	54	6.190	104	3	102
7.9 Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	0	0	0	50	50	0	14	0	14	37	50	-14
Saldo Cultuur en maatschappij	27.604	6.361	21.243	31.650	6.811	24.839	27.473	3.704	23.769	4.177	3.107	1.070
8 Ruimte												
8.1 Ruimtelijke ordening	9.697	1.029	8.668	12.619	3.432	9.187	10.568	2.446	8.122	2.050	986	1.064
8.9 Ruimte, overige baten en lasten	8.074	3.591	4.483	4.328	618	3.710	3.936	465	3.471	392	153	239
Saldo Ruimte	17.771	4.620	13.152	16.946	4.050	12.896	14.504	2.911	11.593	2.442	1.139	1.304
Totaal taakvelden	852.573	852.573	0	909.699	909.699	0	864.897	877.835	-12.937	44.802	31.864	12.937

2019 tot en met 2022, lasten en baten per taakveld

Taakvelden (bedragen x € 1.000)	Begroting 2019			Begroting 2020			Begroting 2021			Begroting 2022		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0	Algemene dekkingsmiddelen											
0.6 Overhead	93.573	2.227	91.346	92.520	2.227	90.293	91.802	2.227	89.576	90.719	2.227	88.493
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	3.772	500	3.272	10.560	500	10.060	16.717	500	16.217	24.127	500	23.627
0.1 Uitkering provinciefonds		276.28 4	- 276.28 4		276.30 2	- 276.30 2		278.61 1	- 278.61 1		287.83 2	- 287.83 2
0.4 Deelnemingen	1.222	1.000	222	1.674	1.000	674	2.267	1.000	1.267	2.565	1.000	1.565
0.3 Geldleningen en uitzettingen	1		1	1		1	4		4	4		4
0.2 Opbrengst provinciale belastingen		340.05 0	- 340.05 0		344.05 0	- 344.05 0		344.05 0	- 344.05 0		344.05 0	- 344.05 0
Saldo Algemene dekkingsmiddelen	98.568	620.06 0	- 521.49 3	104.75 5	624.07 8	- 519.32 3	110.79 0	626.38 8	- 515.59 8	117.41 5	635.60 8	- 518.19 4
1	Bestuur											
1.2 Gedeputeerde staten	1.401		1.401	1.401		1.401	1.401		1.401	1.401		1.401
1.4 Bestuurlijke organisatie	3.914		3.914	1.940		1.940	1.361		1.361	1.360		1.360
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	2.999	221	2.779	2.995	221	2.774	2.994	221	2.773	2.830	157	2.673
1.3 Kabinetszaken	2.552		2.552	2.540		2.540	2.538		2.538	2.536		2.536

Taakvelden (bedragen x € 1.000)		Begroting 2019			Begroting 2020			Begroting 2021			Begroting 2022		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1.1	Provinciale staten	3.684		3.684	3.447		3.447	3.446		3.446	3.445		3.445
1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regio	1.505		1.505	1.497		1.497	1.495		1.495	1.494		1.494
1.6	Openbare orde en veiligheid	2.071		2.071	2.062		2.062	1.561		1.561	1.560		1.560
Saldo	Bestuur	18.126	221	17.905	15.881	221	15.660	14.796	221	14.575	14.627	157	14.470
2	Verkeer en vervoer												
2.2	Waterwegen	37.722	3.809	33.914	38.534	3.669	34.865	48.095	3.664	44.431	48.959	1.756	47.203
2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	34.608	14.475	20.133	27.697	2.297	25.399	21.435	1.741	19.694	23.912	1.965	21.947
2.1	Landwegen	110.535	2.498	108.038	106.275	968	105.307	113.051	629	112.422	114.249	1.849	112.400
2.3	Openbaar vervoer	94.134	720	93.414	91.946	720	91.226	95.024	720	94.304	97.742	720	97.022
Saldo	Verkeer en vervoer	277.000	21.502	255.498	264.451	7.653	256.798	277.606	6.755	270.851	284.862	6.290	278.572
3	Water												
3.9	Water, overige baten en lasten	6.583	5.464	1.119	5.317	4.368	949	4.709	3.400	1.309	1.653	1.024	629
3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	1.122	252	870	900		900	900		900	900		900
3.1	Waterkeringen	2.535	300	2.235	2.432	300	2.132	2.313	300	2.013	1.861		1.861
3.5	Kwaliteit grondwater	1.682		1.682	1.693		1.693	1.406		1.406	1.419		1.419
3.3	Kwantiteit grondwater	1.660	490	1.170	1.658	490	1.168	1.641	490	1.151	1.595	490	1.105
Saldo	Water	13.582	6.506	7.075	12.000	5.158	6.842	10.969	4.190	6.780	7.428	1.514	5.914
4	Milieu												
4.4	Vergunningverlening en handhaving	49.630	3.400	46.230	47.676	3.400	44.276	47.455	3.400	44.055	47.478	3.400	44.078
4.6	Duurzaamheid	44.618	80	44.538	31.709	80	31.629	20.592		20.592	16.836		16.836
4.1	Bodembescherming	7.122	694	6.429	6.741	347	6.394	1.804	347	1.457	1.665		1.665
4.2	Luchtverontreiniging	3.460	300	3.160	2.781	180	2.601	2.000		2.000	1.989		1.989
4.3	Geluidhinder	245		245	245		245	53		53	53		53
Saldo	Milieu	105.076	4.474	100.602	89.154	4.007	85.147	71.905	3.747	68.158	68.022	3.400	64.622
5	Natuur												
5.1	Natuurontwikkeling	72.355	18.351	54.004	94.180	11.039	83.141	105.048	9.263	95.785	53.383	7.372	46.011
5.9	Natuur, overige baten en lasten	4.128	1.952	2.175	4.415	2.055	2.360	6.058	2.832	3.225	1.957	806	1.151
5.2	Beheer natuurgebieden	2.900		2.900	900		900						
Saldo	Natuur	79.383	20.303	59.079	99.495	13.094	86.401	111.106	12.095	99.010	55.340	8.178	47.162
6	Regionale economie												
6.4	Recreatie en toerisme	31.703	5.466	26.237	25.554	8.315	17.239	22.243	8.607	13.636	19.412	7.458	11.954

Taakvelden (bedragen x € 1.000)		Begroting 2019			Begroting 2020			Begroting 2021			Begroting 2022		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
6.1	Agrarische aangelegenheden	2.328	132	2.197	1.642	242	1.401	1.205	345	860	1.425	455	970
6.3	Kennis en innovatie	28.791		28.791	25.548		25.548	15.298		15.298	11.965		11.965
6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	5.837		5.837	3.712		3.712	3.393		3.393	3.358		3.358
Saldo	Regionale economie	68.659	5.598	63.061	56.457	8.556	47.900	42.138	8.952	33.186	36.160	7.913	28.247
7	Cultuur en maatschappij												
7.1	Cultuur	17.317		17.317	9.138		9.138	8.180		8.180	8.103		8.103
7.2	Maatschappij	7.523	57	7.467	7.522	57	7.465	7.502	57	7.446	7.493	57	7.437
Saldo	Cultuur en maatschappij	24.841	57	24.784	16.659	57	16.603	15.682	57	15.625	15.596	57	15.540
8	Ruimte												
8.1	Ruimtelijke ordening	14.074		14.074	12.101		12.101	10.250		10.250	10.172		10.172
8.9	Ruimte, overige baten en lasten	5.900		5.900	8.362		8.362	5.522		5.522	4.008		4.008
Saldo	Ruimte	19.974		19.974	20.463		20.463	15.771		15.771	14.180		14.180
Totaal taakvelden		705.207	678.720	26.486	679.315	662.824	16.491	670.762	662.404	8.359	613.628	663.117	-49.489

Bijlage Overzicht subsidiestromen (vraag 4.6)

De basis voor de overzicht is de paragraaf subsidies van de Begroting 2019 aangevuld met gegevens van de paragraaf subsidies uit de Jaarstukken 2018.

Per begroting-, boekjaar- en projectsubsidie is met een kleur aangegeven wat het karakter hiervan is. Voor wat betreft de typering van de verschillende subsidies is aansluiting gezocht met de Algemene subsidieverordening (Asv) van de provincie.

Onderstaand is per kleur aangegeven wat het karakter van de betreffende subsidie is:

- Groen betreft een structurele subsidierelatie met een of meerdere aanvragers (ca.>4jr, evt. via *bovenliggend meerjarig bestuursakkoord*)

Een structurele subsidierelatie kan pas na (tijdige) kennisgeving in een redelijke termijn worden afgebouwd. Rekenkundig kan uitgegaan worden van een afbouw in 4 jaar.

- Rood heeft een eenmalig of aflopend karakter (i.c. geen structurele subsidierelatie)

De eenmalige of aflopende subsidies leveren q.q. geen vrije ruimte op.

- Blauw betreft een projectsubsidie-relatie (kan ook meerjarig zijn).

In de categorie projectsubsidies zitten alle bestaande subsidieregelingen van de provincie. Waar mogelijk is aangegeven waar hier sprake is van structurele subsidierelaties of aflopende regelingen. Uit dit overzicht kan niet worden afgeleid of de subsidieregelingen uit incidentele of structurele budgetten worden bekostigd, noch of sprake is van Rijksbijdragen, specifieke gelabelde gelden in het provinciefonds of bovenliggende bestuurlijke afspraken. Desgewenst kan deze informatie per regeling worden opgevraagd.

De genoemde bedragen zijn de vastgestelde subsidieplafonds.

BRON: BEGROTING 2019**Programma 1 Groen, Waterrijk en Schoon****Begrotingssubsidies 2019 in vergelijking met 2018 (in €)**

Programma Doel	Naam instelling	Maximaal te subsidiëren bedrag in 2018	Maximaal te subsidiëren bedrag in 2019
1.1	Gemeente Westland (toezicht en beheer Zandmotor)	147.000	147.000
1.1	Gemeente Den Haag (toezicht Zandmotor)	140.000	140.000
1.1	Waterschap Rivierenland t.b.v. klimaatdijk Streefkerk	150.000	0
1.3	Parkschap De Biesbosch t.b.v. het beheer recreatiegebied	400.670	412.000
1.3	Gemeente Pijnacker-Nootdorp t.b.v. het beheer recreatiegebied de Dobbeplass en Groene Keijzer	270.888	278.000
1.3	Natuur- en recreatieschap IJsselmonde t.b.v. het beheer recreatiegebied	407.400	418.000
1.3	Natuur-recreatieschap Midden Delfland t.b.v. het beheer recreatiegebied	148.700	153.000
1.3	Natuur- en recreatieschap Groenalliantie Midden-Holland t.b.v. het beheer recreatiegebied	1.827.426	1.875.000
1.3	Natuur- en recreatieschap Voorne-Putten- Rozenburg t.b.v. het beheer recreatiegebied	974.700	1.001.000
1.3	Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta t.b.v. het beheer recreatiegebied	2.000.000	0
1.3	Stichting Wandelnet	51.990	0
1.3	Stichting Landelijk Fietsplatform	59.672	0
1.3	Prins Bernhard Cultuurfonds t.b.v. het fonds groenblauwe schoolpleinen	0	500.000
1.4	Voet en fietsveren gemeente Kaag en Braassem, gemeente Krimpenerwaard en gemeente Ridderkerk	69.000	69.000
1.4	Faunabeheer eenheid Zuid Holland	405.000	440.000
1.4	Stichting Natuurmonumenten	270.000	0
1.5	Agrarische Natuurvereniging Vockestaert t.b.v. weidevogelkerngebied Commandeurspolder	750.000	0
1.5	Stichting voedsel families Zuid-Holland	200.000	0
1.5	Programma "Jong Leren Eten"	300.000	0
1.5	Coöperatie Hoeve Biesland BA	139.422	139.422
1.5	Gemeente Midden-Delfland duurzaam boer blijven	695.000	0
1.5	F Franzen t.b.v. Akkerbouw Innovatie en Kenniscentrum	780.000	0
1.5	Gebiedscoöperatie Buitenland van Rhoon		1.500.000
	Totaal	10.186.868	7.072.422

Boekjaar- en projectsubsidies 2019 in vergelijking met 2018 (in €)

Doel	Subsidieregeling-nummer	Titel van regeling	Totaal subsidieplafond 2018	Totaal subsidieplafond 2019
1.4	1.6.21	Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL)	13.000.000	30.000.000
1.4	1.6.60	Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer Zuid-Holland 2013	160.000	150.000
1.4	1.6.68	Subsidieregeling Natuur en Landschapsbeheer Zuid-Holland 2016	18.410.000	8.150.000
1.3	1.6.75	Subsidieregeling Gebiedsprogramma's Groen Zuid-Holland	1.195.000	0
	1.6.76	Subsidieregeling Groen Zuid-Holland 2016	4.845.000	8.482.500
	1.6.69	Subsidieregeling Plattelands Ontwikkeling Programma 2014-2020 (POP3)	20.900.000	7.000.000
1.6	1.6.81	Subsidieregeling Opruiming drugsafval Zuid-Holland 2016	43.049	Als het bedrag niet is besteed in 2018 dan komt dit ten goede van 2019
1.6	1.6.79	Subsidieregeling Asbest eraf? zon er op! Zuid-Holland 2017	850.000	Meerjarenplafond tot 2023
		Totaal	59.403.049	53.782.500

Programma 2 Bereikbaar en verbonden

Begrotingssubsidies 2019 in vergelijking met 2018 (in €)

Programma Doel	Naam instelling	Maximaal te subsidiëren bedrag in 2018	Maximaal te subsidiëren bedrag in 2019
2.1	Gemeente Rotterdam	0	15.100.000
2.1	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)	0	366.000
2.1	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	0	700.000
2.1	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	0	2.600.000
2.2	Rijkswaterstaat t.b.v. de aansluiting A16 en de N3	17.153.000	0
2.2	Rijksweg A15 tussen Papendrecht en Sliedrecht	5.350.000	0
2.2	Fietzersbond	43.000	0
	Totaal	22.546.000	18.766.000

Boekjaar- en projectsubsidies 2019 in vergelijking met 2018 (in €)

Doel	Subsidieregeling-nummer	Titel van regeling	Totaal subsidieplafond 2018	Totaal subsidieplafond 2019
2.2	1.6.74	subsidieregeling Mobiliteit Zuid-Holland 2017	14.707.000	14.563.080
	Totaal		14.707.000	14.563.080

Programma 3 Aantrekkelijk en Concurrerend

Begrotingssubsidies 2019 in vergelijking met 2018 (in €)

Programma Doel	Naam instelling	Maximaal te subsidiëren bedrag in 2018	Maximaal te subsidiëren bedrag in 2019
3.1	Innovation Quarter	2.772.250	2.272.000
3.1.	Stichting Biobased Delta	242.000	242.000
3.1	Stichting Kenniscentrum Plantenstoffen	200.000	175.000
3.1	Stichting Nederlandse Wetenschappelijk Onderzoek Instituten t.b.v. SRON-gebouw	7.000.000	0
3.1	Gemeente Rotterdam t.b.v. Global Centre of Excellence Climate Adaption	250.000	0
3.1	W2C i.o. KvK 1355022 t.b.v. transitie chemiecluster	7.500.000	7.500.000
3.1	Regmed XB t.b.v. ontwikkelen regeneratieve geneeskunde	0	125.000
3.2	Joulz Stoomnetwerk b.v. te Rotterdam t.b.v. de realisatie van een open netwerk voor stoom	0	2.000.000
3.5	Nieuw Reijerwaard t.b.v. groene inpassing bedrijventerrein	9.000.000	0
3.6	Erfgoedhuis Zuid-Holland	1.675.273	1.675.273
3.6	Stichting molenviergang Aarlanderveen	22.058	22.500
3.6	Kunstgebouw	1.222.200	1.222.200
3.6	Stichting Educatie Orkest Projecten (SEOP)	30.555	30.555
3.6	Zuid-Hollandse Popunie	127.313	127.313
3.6	Bevrijdingsfestival	23.648	23.648
3.6	Stichting Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland	203.700	203.700
3.6	Stichting Restauratie Opleidingsprojecten Zuid-West	20.000	20.000
3.7	Gemeente Rotterdam (t.b.v. bodemsanering Kralingse Plas)	500.000	0
	Totaal	30.788.997	15.639.189

Boekjaar- en projectsubsidies 2019 in vergelijking met 2018 (in €)

Doel	Subsidieregeling-nummer	Titel van regeling	Totaal subsidieplafond 2018	Totaal subsidieplafond 2019	
3.1	1.6.85	Subsidieregeling regionale netwerken voor innovatie Zuid-Holland	750.000	1.000.000	
3.1	1.6.82	Subsidieregeling planvorming detailhandel Zuid-Holland	500.000	500.000	
3.2	1.6.78	Subsidieregeling lokale initiatieven energietransitie 2017	4.500.000	-	meerjarenplafond
3.4	1.6.47	Subsidieregeling planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland 2017	500.000	500.000	
3.4	1.6.62	Subsidieregeling Regionale Netwerken Topsectoren Zuid-Holland	1.000.000	0	
3.4	1.6.65	Subsidieregeling MKB innovatiestimulering topsectoren Zuid-Holland	13.440.000	13.440.000	
3.5	1.6.84	Subsidieregeling Energie op bedrijventerreinen Zuid-Holland	1.000.000	0	
3.6	1.6.36	Subsidieregeling Restauratie Rijksmonumenten Zuid-Holland 2013	4.821.000	3.302.602	
3.6	1.6.42	Subsidieregeling Erfgoedlijnen	4.579.058	3.220.050	
3.6	1.6.46	Subsidieregeling molens Zuid-Holland 2013	4.800.000	1.440.000	
3.6	1.6.73	Subsidieregeling publieksbereik Archeologie Zuid-Holland 2016	365.000	350.000	
		Totaal	36.255.058	23.752.652	

Programma 4 Bestuur en Samenleving

Begrotingssubsidies 2019 in vergelijking met 2018 (in €)

Programma	Naam instelling	Maximaal te subsidiëren bedrag in 2018	Maximaal te subsidiëren bedrag in 2019
4.2.	Probiblio	5.042.640	5.042.640

	Totaal	5.042.640	5.042.640
--	---------------	------------------	------------------

Boekjaar- en projectsubsidies 2019 in vergelijking met 2018 (in €)

Doel	Subsidieregeling-nummer	Titel van regeling	Totaal subsidieplafond 2018	Totaal subsidieplafond 2019
4	1.6.83	Maatregelenpakket gebiedsgericht werken Zuid-Holland 2017	6.342.000	0
4.1	1.6.77	Subsidieregeling bevorderen intergemeentelijke samenwerking Zuid-Holland 2017	200.000	200.000
		Totaal	6.542.000	200.000

BRON: JAARREKENING 2018

Onderstaand de verleende subsidies in 2018 per paragraaf van de subsidieregeling Mobiliteit, de incidentele subsidies en de subsidies voor omgevingsveiligheid waarvoor geen subsidieplafonds zijn vastgesteld.

Subsidie-regeling	Par.	Titel van de regeling	Doel	Verleende subsidies	
				Aantal	Bedrag
1.6.74		Subsidieregeling Mobiliteit Zuid-Holland 2017			
	2	Infrastructuurprojecten	2.1	26	2.242.221
	3	Regionaal vervoer over weg en spoor	2.2	4	69.181.638
	4	Regionaal vervoer over water	2.2	2	5.400.605
	5	Collectief vraagafhankelijk openbaar vervoer	2.2	3	721.134
	6	Oprichting buurtbusverenigingen	2.2	0	0
	7	Instandhouding buurtbusverenigingen	2.2	11	71.390
	8	Toegankelijkheid buurtbuslocaties	2.2	2	166.520
	10	Mobiliteitsmanagement	2.2	1	12.018
	11	Gedragsbeïnvloeding	2.1	0	0
	14	Fietsprojecten	2.2	6	2.986.477
	15	Reizigersplatform	2.3	3	88.100
	16a	R-net projecten	2.2	5	7.246.045
1.6.50		Algemene subsidieverordening (Asv) incidentele subsidies		16	2.520.049
1.6.50		Art 4 Asv subsidies t.a.v. Programma Impuls Omgevingsveiligheid 2015-2019		10	3.218.228
		Totaal		89	93.854.425